

Gimnazija Vič, Ljubljana

Sociologija in politologija

# OBLIKOVANJE SKRAJNO DESNIH SKUPIN KOT ODZIV NA MIGRACIJE

Avtor: Peter Bajt, 4.d

Mentor: dr. Matjaž Poljanšek

## ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju raziskovalne naloge, prof. dr. Matjažu Poljanšku za usmerjanje in pomoč pri pisanju. Prav tako se zahvaljujem predsedniku DSL, Mihi Meserku, dijaški skupnosti Srednje šole za oblikovanje in fotografijo Ljubljana in srednji lesarski in gozdarski šoli Maribor za deljenje ankete med dijaki.

## KAZALO

ZAHVALA .....	1
KAZALO .....	2
IZVLEČEK .....	4
ABSTRACT .....	4
UVOD.....	6
<b>1</b> TEORETIČNE OSNOVE.....	7
<b>1.1</b> Desni ekstremizem oz. skrajna desnica.....	7
1.1.1 Definicija desnega ekstremizma.....	7
1.1.2 Žarišča desnega ekstremizma v Sloveniji.....	9
1.1.3 Novačenje članov .....	9
1.1.4 Domoljubje.....	10
1.1.5 Novi rasizem in ksenofobija.....	16
1.1.6 Vigilantizem.....	17
1.1.7 Glavni ideološki tokovi desnega ekstremizma.....	19
<b>1.2</b> Migracije.....	32
1.2.1 Družbeno-politični dejavniki .....	32
1.2.2 Demografski in gospodarski dejavniki .....	34
1.2.3 Okoljski dejavniki .....	34
1.2.4 Migracijska kriza 2015.....	34
<b>2</b> EMPIRIČNI DEL .....	36
<b>2.1</b> METODA .....	36
2.1.1 Opis vzorca .....	36
2.1.2 Merski instrument.....	36
2.1.3 Postopek zbiranja podatkov .....	37
<b>2.2</b> REZULTATI ANKETE .....	37
Vprašanje 1.....	37
Vprašanje 2.....	38
Vprašanje 3.....	38
Vprašanje 4.....	39
Vprašanje 5.....	39
Vprašanje 6.....	40

Vprašanje 7 .....	42
Vprašanje 8: .....	45
Vprašanje 9 .....	51
Vprašanje 10 .....	52
<b>2.3</b> INTERPRETACIJA IN PREVERBA HIPOTEZ .....	<b>53</b>
2.3.1 Hipoteza 1 .....	53
2.3.2 Hipoteza 2 .....	54
2.3.3 Hipoteza 3 .....	55
<b>3</b> ZAKLJUČEK .....	<b>59</b>
3.1 Glavne ugotovitve raziskovalne naloge: .....	59
3.2 Možnosti izboljšav raziskovalne naloge: .....	60
<b>4</b> SEZNAM LITERATURE .....	<b>61</b>
<b>4.1</b> Viri slik .....	<b>67</b>

## IZVLEČEK

V raziskovalni nalogi smo ugotovili, da je povezava med desnim ekstremizmom in migracijami kompleksen pojav, na katerega vplivajo družbeni, politični in kulturni dejavniki. Desni ekstremizem temelji na nacionalizmu, avtoritarnosti in protidemokratskih vrednotah ter vključuje ksenofobijo, rasizem in populizem. V Sloveniji delujejo različne skrajno desne skupine, kot so Tukaj je Slovenija, Hervardi, Slovenska obrambna straža (SOS) in Štajerska varda, ki pogosto uporabljajo izključevalno retoriko. Nekatere, kot sta Blood&Honour Slovenija in Headhunters Domžale, imajo tudi neonacistično usmerjenost.

Migracije so pogosto predstavljene kot grožnja nacionalni identiteti, kar krepi antiimigrantska gibanja. Skrajne skupine širijo teorijo "velike zamenjave" in t. i. "novi rasizem", ki temelji na kulturnih razlikah. Nekatere izvajajo vigilantne dejavnosti, kot sta patroliranje in samooklicana zaščita domačinov, kar smo v Sloveniji opazili pri Štajerski vardi in SOS.

Socialna omrežja (Instagram, Telegram, YouTube) imajo ključno vlogo pri širjenju tovrstnih idej, zlasti med mladimi, saj omogočajo hitro širjenje dezinformacij. Empirični del raziskave je pokazal, da so mladi glede teh tem razdeljeni. Podpora skrajni desnici je višja med dijaki poklicnih in strokovnih šol ter med moškimi, čeprav večina ne izkazuje močne naklonjenosti skrajnim idejam.

**Ključne besede:** Desni ekstremizem, migracije, vigilantizem, domoljubje, dezinformacije

## ABSTRACT

In this research, we have established that the link between right-wing extremism and migration is a complex phenomenon, influenced by social, political and cultural factors. Right-wing extremism is based on nationalism, authoritarianism and anti-democratic values, and includes xenophobia, racism and populism. Various far-right groups such as Tukaj je Slovenija (Here is Slovenia), Hervardi, Slovenska obrambna straža (Slovenian Defence Guard) and Štajerska varda are active in Slovenia and often use exclusionary rhetoric. Some, such as Blood&Honour Slovenia and Headhunters Domžale, also have a neo-Nazi orientation.

Migration is often presented as a threat to national identity, which strengthens anti-immigrant movements. Extreme groups propagate the theory of the "Great Replacement" and the so-called "new racism" based on cultural differences. Some carry out vigilante activities such as patrolling and self-proclaimed protection of locals, as seen in Slovenia with the Štajerska Varda and SOS.

Social networks (Instagram, Telegram, YouTube) play a key role in spreading such ideas, especially among young people, as they allow disinformation to spread quickly. The empirical part of the research showed that young people are divided on these issues. Support for the far right is higher among vocational and technical school students and among males, although most do not show a strong preference for extremist ideas.

**Keywords:** Right extremism, migrations, vigilantism, patriotism, disinformation

## UVOD

Raziskovalna naloga se ukvarja s področjem desnega ekstremizma in migracij. V raziskovalni nalogi smo ugotavljali kako so množične migracije predvsem v EU vplivale na oblikovanje določenih skrajno desnih skupin. Zanimalo nas je katere skrajno desne skupine poznamo v Sloveniji in drugod po svetu, predvsem v EU. Prav tako smo v literaturi raziskali kakšno vlogo pri formiranju takih skupin igra medijsko poročanje in dezinformacije ter načini s katerimi te skupine upravičujejo svoj obstoj in legitimirajo svoja dejanja. Dotaknili smo se tudi odnosa javnosti in politike do nastanka določenih skrajno desnih skupin in pa njihove povezave s politiko.

Ker raziskovalna naloga obravnava dve obsežni področji – desni ekstremizem in migracije – ter njuno medsebojno povezavo, se je obseg vsebine naravno razširil prek predpisane meje štiridesetih strani. Krajšanje besedila zgolj z namenom prilagoditve obsegu bi pomenilo izpustitev ključnih pojmov in analiz, ki so nujni za celovito razumevanje tako kompleksne teme.

Valenčič(2014) je v intervjuju povedal, da skrajno desne skupine svoje člane novačijo predvsem v srednjih šolah. Prav tako pa se je lansko leto(2024) na spletnem omrežju Instagram pojavila desnoekstremistična skupina Slovenska obrambna straža, katere člani so bili mladi moški, nekateri tudi mladoletni. Skupina je delila dezinformacije povezane z migranti in z njimi legitimirala svoja dejanja. Instagram uporabljajo večinoma mladi (do 30 let). Zaradi teh dveh razlogov nas je v empiričnem delu zanimalo stališče mladih do slovenskih skrajno desnih skupin, migracij in Evropske ter Slovenske migrantske politike. Mnenje mladih smo ugotavljali preko spletne ankete.

Cilj naše raziskave je odkriti odgovore na naslednja vprašanja.

- Ali je odnos mladih do skrajno desnih skupin odvisen od smeri šolanja?
- Ali se skrajno desno opredeljuje več moških kot žensk?
- Ali so simpatizerji skrajno desnih skupin tudi simpatizerji večjih desnih strank kot sta SDS in NSi?
- Ali mladi menijo, da migranti v Sloveniji ogrožajo našo varnost in identiteto?
- Kakšno je stališče mladih do slovenske migrantske politike in migrantske politike EU?

- Ali socialna omrežja za mlade predstavljajo pomemben vir informacij o migracijah?

Postavili smo naslednje hipoteze:

- 1. Podpora desnemu ekstremizmu je večja na poklicnih/strokovnih šolah kot v gimnazijah,**
- 2. Skrajno desne skupine podpira več mladih moških kot žensk,**
- 3. Slovenski simpatizerji večjih desnih strank kot sta Slovenska demokratska stranka (SDS) in Nova Slovenija (NSi) so tudi simpatizerji skrajno desnih skupin,**
- 4. Več kot polovica mladih meni, da migranti ogrožajo našo identiteto in varnost,**
- 5. Socialna omrežja mladim predstavljajo pomemben vir informacij o imigrantih.**

Metodološki okvir naše naloge predstavlja anketa. Več o metodologiji pa je predstavljeno v empiričnem delu.

## **1 TEORETIČNE OSNOVE**

### **1.1 Desni ekstremizem oz. skrajna desnica**

#### **1.1.1 Definicija desnega ekstremizma**

Carter (2019) ugotavlja, da obstaja visoka stopnja soglasja med opredelitvami desnega ekstremizma, ki so jo predložili znanstveniki, vendar pa nimamo nedvoumne opredelitve tega pojma. Tako je na podlagi opredelitev in opisov iz znanstvene literature sklenila, da je minimalna definicija desnega ekstremizma: »ideologija, ki vključuje avtoritarnost, protidemokracičnost in izključevalni in/ali holistični nacionalizem

... nasprotno pa so ksenofobija, rasizem in populizem spremljajoče značilnosti tega koncepta« (Carter, 2019, str. 174).

Nemški Zvezni urad za zaščito ustave (naprej v besedilu BfV), tako kot je ugotovila Carter (2019), navaja za enega od značilnih elementov desnega ekstremizma nacionalistično ideologijo, vendar pa kot druge elemente navaja tudi ksenofobno ideologijo, populizem in rasizem, ki ju Carter (2019) opredeljuje kot spremljajoče značilnosti koncepta desnega ekstremizma. BfV desnemu ekstremizmu pripisuje tudi antisemitsko ideologijo, ki jo lahko uvrstimo med spremljajoče značilnosti. Prav tako trdi, da: »Desni ekstremisti trdijo, da je vrednost osebe odvisna od etnične skupine ali naroda, ki mu pripada. « (BfV, b.d., lastni prevod), v čemer se kaže element minimalne definicije desnega ekstremizma, ki ga omenja Carter (2019) - holističnega nacionalizma.

Van de Weert (2021) je v dokumentu Evropske komisije z naslovom "Med ekstremizmom in svobodo izražanja: Ravnanje z nenasilnimi desničarskimi ekstremističnimi akterji (lasten prevod)" za definicijo desnega ekstremizma vzela zgornjo definicijo Carter (2019) in posamezne elemente definicije sama razdelala sledeče:

#### Nacionalizem

Nacionalizem velja za osrednjo doktrino privržencev skrajne desnice. Temelji na mitu o homogenem narodu, ki postavlja narod pred posameznika in njegove državljanske pravice. Desno ekstremistične skupine zato zaznamuje prizadevanje za oblikovanje ideje naroda in nacionalne pripadnosti s pomočjo radikalizacije etničnih, verskih jezikovnih ter drugih kulturnih in političnih meril izključevanja, v katerih ni prostora za "druge" (van de Weert, 2021).

Generalni direktorat za migracije in notranje zadeve (Muddle, 2007 v Pauwels, 2021) je definiciji nacionalizma dodal še, da so zaradi izključevalne ideologije nekatere osebe in ideje, ki niso domače, že v osnovi ogrožajoče za homogeno nacionalno državo. Pri tem opozarja na obliko etničnega (in s tem izključevalnega) nacionalizma. Z njim je povezan koncept nadvlade (angleško "supremacy") oziroma ideje, da je določena skupina ljudi, ki si deli skupni element (narod, rasa itd.), nadrejena vsem drugim

ljudem. Ta skupina, ki se vidi v superiornem položaju, meni, da je njena naravna pravica, da prevladuje preostalemu prebivalstvu (Pauwels, 2021).

#### Protidemokracija

Koncept desnega ekstremizma je v nasprotju s svobodnimi demokratičnimi družbami, naj bo to z nasiljem ali katerokoli s tem povezano dejavnostjo. Protidemokracija je sestavni del desnega ekstremizma, ker ta zavrača politični pluralizem, človekove pravice in pravno državo. Pogosto zagovarja avtoritarno oblast, kult voditelja, sovraštvo do manjšin in nostalgijo po preteklih diktaturah. To v bistvu pomeni, da lahko desničarski skrajneži, ki nujno ne podpirajo nasilja ali se k njemu zatekajo, še vedno veljajo za grožnjo nacionalni varnosti in svobodni družbi, saj si prizadevajo za protidemokracijske cilje (van de Weert, 2021).

#### Avtoritarnost

Avtoritarnost je značilnost desnoekstremistične ideologije pri kateri gre za prepričanje v strogo urejeno družbo v kateri je močno prevladuje prepričanje v pomembnost pravil, hierarhične strukture in reda. Avtoritarnost se opira na pretekle avtoritarne voditelje, ki za desne ekstremiste veljajo za 'močne' in da so se lahko zoperstavili domnevnim sovražnikom (van de Weert, 2021).

### 1.1.2 Žarišča desnega ekstremizma v Sloveniji

V Sloveniji so žarišča predvsem v Ljubljani, Domžalah, Žireh, Mariboru, kjer so Hervardi, Trbovljah, krepijo se v Ajdovščini in na Obali. Žarišča so srednje šole (Valenčič, 2014). Težko je oceniti številčnost desnih ekstremistov ker kakor navaja Valenčič (2014) v Intervjuju z Delom: »Ocena je težka tudi zato, ker za nekatere še ni jasno, ali so še v Tukaj je Slovenija ali so že prestopili med neonaciste, v Blood & Honour, Headhunters Domžale, Slovenske radikale ali kaj podobnega« .

### 1.1.3 Novačenje članov

Erik Valenčič v intervjuju za Delo (Valenčič, 2014) trdi, da "domoljubne" desnoekstremistične skupine svoje člane novačijo predvsem v srednjih šolah. To poteka pod pretvezo domoljubja, češ da je v učnih programih premalo "domoljubja". Srednješolcem tako ponujajo alternativne razlage zgodovine. Valenčič (2014) ponazori to s stopnjevanjem sloganov: »Mulci najprej nosijo majice Ponosen Slovenec, potem

Slovenijo Slovincem, sledi pisanje grafitov, kot je 'Multikulturalizem je genocid nad belo raso' in do neonacizma je samo še kratek korak.« Mlade nacionaliste v neonacistične organizacije po navedbah Valenčiča (2014) usmerja predvsem skupina z imenom Tukaj je Slovenija.

#### 1.1.4 Domoljubje

Domoljubje Zavod za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU definira kot »ljubezen do doma, domovine.«. Bajt (2015) pa izpostavlja, da pojem domoljubja izrabijo samooklicane 'domoljubne' skupine kot so Blood&Honour Slovenija, Avtonomni nacionalisti Slovenije, Headhunters Domžale, Tukaj je Slovenija idr., ki pojem izrabljajo za legitimiranje nestrpne in diskriminatorne ksenofobne in rasistične retorike in prakse.

Kot razlaga Bajt(2015):

»Domoljubne« skupine po vsej Evropi svarijo pred »poplavo« tujcev in pozivajo k varovanju lastne identitete, kulture, naroda. Njihov jezik je bogat z naturalističnimi in biološkimi prispodobami: govorijo o »kontaminaciji (naše čistosti«, »zaščiti naših žensk in otrok«, »penetraciji« ali »poplavi tujcev«, »vdoru migracij itd. (Bajt, 2015, str. 164)

#### Tukaj je Slovenija

Gibanje Tukaj je Slovenija(v nadaljevanju TjS) se je začelo leta 2005. V javnosti so se na javnih mestih začeli pojavljati letaki in nalepke, na katerih je bilo navedeno »Tukaj je Slovenija« in pa slika karantanskega panterja.



Slika 1: Letak/ nalepka TjS (Pridobljeno v Bajt(2015);Foto: Matej Leskovšek)

Oktober 2005 so oblikovali svojo spletno stran, ki je prva leta delovala kot zelo aktivni spletni forum. Internetna stran in forum sta bila mesto za pritegnitev širše podpore in usklajevanje nadaljnjih ukrepov. Gibanje je organiziralo srečanja in izlete, na katerih so si ogledali »za slovensko zgodovino pomembne kraje in spomenike«. Eden od takih

shodov povezan s protiromskimi »vaškimi stražami«. V začetku leta 2009 je članstvo obsegalo 2000-3000 ljudi. To je za takratni čas pomenilo 5% vseh srednješolcev v Sloveniji (Bajt, 2015).

Spletna stran TjS danes ne deluje več, vendar pa je bila arhivirana v internetnem arhivu "WayBackMachine" (Tu-je.si., b.d.). V zavihku "Idejna zasnova" TjS navaja:

»Sam projekt lahko uvrstimo v slovensko obliko trenda, ki se v zadnjih nekaj letih dogaja po celotni Evropi in to je vedno večje zavedanje mladine avtohtonih narodov, da je ogrožena identiteta evropskih narodov in celo njihov obstoj ter nasploh evropska kultura in civilizacija zaradi posledic globalizacije. Zaradi tega spoznanja vedno več mladih po Evropi podpira patriotska in nacionalistična gibanja, organizacije in stranke. Globalizacija sveta je interes in cilj ekonomskih elit, da bi popolnoma izničili pomen prostora ter odpravili kulturno, etnično in ostalo raznolikost ljudi po svetu, kar bi omogočilo povečanje profitov. Tako se globalizacija sveta v »enoten svetovni trg« v primeru Evrope kaže skozi vedno večje migracije in »multikulturalnost«, kar pa je za raznolikost in nasploh obstoj evropskih narodov pogubno. Zaradi teh pojavov so se mladi po Evropi ponovno začeli zavedati pomena svoje narodne identitete in jo začeli ohranjati skozi spoznavanje zgodovine svojega naroda in sedanje družbe ter z izražanjem domoljubja.« (Tu-je.si., b.d.)

Iz citata se desni ekstremizem kaže v več značilnih elementih. Besedilo trdi, da je »ogrožena identiteta evropskih narodov in celo njihov obstoj ter nasploh evropska kultura« zaradi globalizacije, migracij in multikulturalnosti. To je značilna retorika desnega ekstremizma, ki temelji na strahu pred izgubo etnične in kulturne homogenosti. Globalizacija je predstavljena kot orodje ekonomskih elit, ki želijo izničiti kulturne in etnične razlike, multikulturalnost pa je označena kot »pogubna«. Migracije so prikazane kot grožnja, ki služi interesom elit in uničuje evropske narode, kar odraža proti-imigrantsko oz. 'mi in oni' naracijo, značilno za desni ekstremizem (glej npr. Carter(2019)).

## Karantanski panter



Slika 2: Simbol karantanskega panterja (Pridobljeno iz Domoljub, b.d.)

Za samooklicane domoljubne skupine kot je TjS je značilno posvojevanje starodavnih slovenskih insignij, npr. lipov list, knežji kamen, predvsem pa simbol črnega panterja. Simbol panterja se povezuje z odkritjem v starem dinastičnem grbu več fevdalnih karantanskih družin (Bajt, 2015 po Šavli, 1990). Kosi v intervjuju s Kunaver (2021) pojasnjuje:

*»Črni panter, tako imenovani karantanski panter, kot grbovni simbol nima – čeprav bi si marsikdo želel – popolnoma nobene povezave s samostojno slovansko kneževino Karantanijo ali kneževino slovenskih prednikov. Namreč, dejstvo je, da v času samostojne Karantanije, torej v 8. stoletju, v zgodnjem srednjem veku, heraldičnih simbolov in grbov sploh ni bilo,« (Kunaver, 2021)*

Karantanija se v nekaterih medijih uporablja za politično reinterpretacijo preteklosti slovenskega naroda in kakor navaja Bajt (2015, str. 160, po Schöpflin, 1997), »predstavlja spoj dveh klasičnih nacionalističnih mitov mit etnogeneze in starodavnosti in mit 'zlate dobe', ko naj bi bila narodna bit izražena v najpristnejši obliki.«. Prav tako navaja, da se je simbol panterja v zadnjih letih dobro uveljavil kot starodavni simbol Karantanije in simbolizira veličastno, bojevito preteklost slovenskega naroda, kar nasprotuje dolgo-prevladujoči podobi o slovenskem trpljenju pod tujimi oblastniki. Karantanski panter skupaj z venetsko teorijo skupnega izvora Slovencev poudarja zavračanje skupnih korenin in povezav z drugimi južnoslovanskimi oz. balkanskimi narodi (Bajt, 2015), kar pa je ključna značilnost sodobnega izključevalnega nacionalizma (Carter, 2019).

Leta 2021 je tedanja vlada Janeza Janše za potrebe predsedovanja Sveta EU obujala mit o karantanskem panterju z uporabo simbola na manšetnih gumbih, ki so jih podarili kot darilo najvišjemu protokolarnemu rangu. (Kunaver, 2021)

### Hervardi

Hervardi je zveza domoljubnih društev, ki jo vodi Andrej Šiško. Ime naj bi izhajalo iz časov karantanske države, saj naj bi hervardi bili »udarna, stražna vojska in kot taki poseben vojaški sloj, eden izmed veči slojev, ki je sestavljal staroslovensko (karantansko) družbo«(Hervardi, b.d.).



Slika 3: *Prapor društva Hervardi* (Hervardi, b.d.)

Na grbu je uporabljen simbol karantanskega panterja, ki je pogosto uporabljen za širjenje skrajno desne retorike opisan (glej odstavek 'Karantanski panter'). Črno bel znak na sredini rdeče zastave spominja na črn kljukasti križ, obdan z belim krogom na sredini rdeče zastave. Zastava oz. tretjega rajha je v Nemčiji prepovedan že od leta 2006 (Verfassungsschutz, 2022, str. 19).

Hervardi na svoji spletni strani navajajo, da niso politična stranka in ne nameravajo nastopiti na volitvah in nasprotujejo negativnim oznakam javnosti:

*»Zavedamo se, da nas bodo nasprotniki (nestrpno in brez povoda) takoj etiketirali ter označili za nacionaliste (v negativnem pomenu besede), ksenofobe, nestrpneže in podobno. Naš odgovor je preprost in enostaven. Smo domoljubi in kot takšni tudi nacionalisti, vendar v tem ne vidimo nič slabega! Nacionalisti smo izključno v pozitivnem pomenu tega pojma, nikakor ne, v negativnem.«(Hervardi, b.d.)*

Desnoekstremistične ideje Hervardov se kažejo v sledečih izsekih iz opisa 'Kdo smo' na njihovi spletni strani:

»Naša organizacija je bistveno širša od ozkih strankarskih interesov slovenskih političnih 'elit'!« (Hervardi, b.d.)

Desni ekstremizem v tej povedi lahko izstopa v ideji, da organizacija zavrača tradicionalne politične strankarske strukture in vzpostavi populistično nasprotje med obstoječimi "čistimi ljudmi" in "skorupiranimi elitami" (Mudde, 2007 v Vaughan & Heft, 2022). Takšna retorika pogosto vključuje protidemokracijsko oz. nasprotovanje "mainstream" politikam, poudarja širšo, ideološko usmerjeno skupnost ter želi ustvariti občutek, da so njihove vrednote in cilji bolj legitimni ali pomembni kot tisti, ki jih zastopajo etablirani politični akterji (Carter, 2019).

*»»Hočemo ostati to kar smo in želimo, da bodo to ostali tudi naši sinovi, vnuki in pravnuki!« Multikulturalnosti pri nas ne podpiramo, ker se zavedamo, da ogroža obstoj slovenskega naroda in kulture. Zanj je dovolj prostora drugje na našem planetu, mi Slovenci pa lahko človeštvu damo več, če ostanemo to kar smo in ne multikulturni kozmopoliti.« (Hervardi, b.d.)*

Iz citata je razvidno zavračanje multikulturalnosti, kar se povezuje z izključevalno obliko nacionalizma tj. idejo izključevanja nekaterih oseb, ki niso 'domače' in so tako ogrožajoče za homogeno nacionalno državo (Evropska komisija, 2021).

#### Društvo za promocijo tradicionalnih vrednot

Društvo za promocijo tradicionalnih vrednot (naprej DPTV) je nevladna organizacija, ki je obstajala od marca 2019. Društvo je ob ustanovitvi napovedalo izdajo dveh knjig in serijo delavnic, ki se bodo ukvarjale z zgodovino Slovencev (Katalenič, 2021). Status NVO je bil DPTV odvzet spomladi 2024. Kot razlog za odvzem je ministrica za kulturo Asta Vrečko navedla: »Širijo nestrpnost, sovražni govor, celo neko spogledovanje z nacizmom, kar pa je absolutno sporno in nekaj, zaradi česar pravzaprav ne morejo imeti statusa društva v javnem interesu« (Vrečko v G.K., 2024).

Društvo je izdajatelj spletnega portala Nacionalna tiskovna agencija (NTA), katerega glavni urednik je sprva bil Aleš Ernecl, nato pa ga je po odstopu nadomestil Urban Purgar. Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS) je NTA zavrnil vlogo za članstvo, z obrazložitvijo, da njegovo delovanje in načrti niso združljivi s temeljnimi nameni in vrednotami CNVOS. Pri tem so se sklicevali na

Purgarjevo izjavo, da "društvo ne poučuje židovske zgodovine", zapise NTA o superiornosti belske zahodne civilizacije, povezave z gibanjem Generacija identitete, stališčem glede LGBTQ ter izjavah o poskusih globalistov, ki si prizadevajo za uničenje evropske rasne identitete in homogenosti (Vorkapič, 2021). Purgar je kasneje odstopil, potem ko so s Pravne mreže za varstvo demokracije sporočili, da so sprožili postopek za prepoved delovanja omenjenega društva. Razlog so bile Purgarjeve izjave, s katerimi spodbuja narodno, rasno in drugo neenakopravnost (Smajila, 2021). Sprva je NTA prejel veliko podporo slovenske desnice, vendar pa so se mnogi kasneje od njega distancirali, saj je Ernecl v šali NTA označil za »fašistično« (Katalenić, 2021).

Urban Purgar je simpatizer nacizma, saj je na družbenem omrežju X poveličeval Hitlerja. Obsojen je bil za kaznivo dejanje javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, ki govori tudi o zanikanju, odobravanju, opravičevanju in zagovarjanju genocida, holokavsta, hudodelstva zoper človečnost, vojnega hudodelstva in agresije (T.L.Š. 2024). DPTV je povezano s slovensko skrajno desničarsko skupino Rumeni Jopiči, prav tako pa je več osrednjih članov Društva bilo identificiranih kot privrženecv gibanja Generacija identitete in/ali Rumelih jopičev in/ali neonacizma (Weiss, 2021).

#### Inštitut za domoljubne vrednote

Inštitut je bil ustanovljen 20. decembra leta 2016, ustanovitelj pa je Alen Behek (Bizi.si, b.d.). Na svoji spletni strani inštitut navaja »Poslanstvo inštituta je spodbujanje domoljubja med širšo populacijo«(Patriot Slovenija, b.d.) in da je stopnja domoljubja v Sloveniji relativno nizka. Razlog za to vidijo v "negativni splošni klimi", ki, kakor sami navajajo na spletni strani, se navezuje na hitro označbo za "fašista" v primeru petja »Zdravljice na športnih prireditvah ali pri vihranju z slovensko zastavo«(Patriot Slovenija, b.d.) in pa da se je ta še posebno videla v času migrantske krize »V kolikor si samo podvomil o namenih nezakonitih migrantov si bil označen za fašista«(Patriot Slovenija, b.d.).

Eden od njihovih projektov je zastavo na vsako hišo, prav tako pa organizirajo okrogle mize o domovinski vzgoji, nastanku slovenske domovine in slovenski identiteti. Januarja 2018 je Inštitut za domoljubne vrednote organiziral okroglo mizo z imenom "Domoljubje", na kateri so sodelovali poslanec SDS Branko Grims, predsednik gibanja

Zedinjena Slovenija Andrej Šiško in Zoran Stevanović, ki je bil takrat član Slovenske nacionalne stranke(SNS)(Kršinar, 2021).

### 1.1.5 Novi rasizem in ksenofobija

Kaya in Özel Özcan(2021) v članku »Mednarodne migracije in vzpon islamofobije kot vrste "novega rasizma"(lasten prevod)« navajata, da so se z informacijsko dobo, raznolikostmi in nenehnim obnavljanjem množičnih medijev interakcije med različnimi narodi in kulturami povečale. Posledica tega je bilo povečanje števila zakonitih ali nezakonitih migracij iz različnih razlogov. V razvitih zahodnih družbah je to prebivalstvo zgoščeno in marginalizirano, kar povzroča težave z vključevanjem in prilagajanjem na družbo oz. inkulturacijo. Te težave povzročajo vse več izključevalnih praks proti temu prebivalstvu. Take razmere vodijo v porast ksenofobije in novokulturnega rasizma.

Avtohtoni prebivalci pogosto dojemajo priseljence kot vir negotovosti ter jih označujejo z izrazi, kot sta "tujec" ali "nepripadnik". Ti izrazi so pogosto povezani s ksenofobijo, ki izhaja iz kulturnega egocentrizma in vodi v zavračanje tujih tradicij in običajev (Castles & Miller, 2008; Bartram, Poros & Monforte, 2019; Yilmaz, 2008; Taş, 1999, citirano v Kaya & Özel Özcan, 2021).

„Novi rasizem“ ali „neorasizem“ je nova prevladujoča oblika rasizma, ki se je pojavila v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in jo Balibar(1991) imenuje ‘rasizem brez rase’. Ta se v postkolonialni dobi osredotoča na kulturne razlike in ne več na idejo rase kot biološke dednosti, na kateri je temeljil včasih. Pojavlja se v razpravah o priseljevanju, asimilaciji in multikulturalizmu, in čeprav je ton razprave ponavadi spoštljiv, je namen vedno ohraniti temelje rasne segregacije, tako ideološko kot praktično (Balibar & Wallerstein, 1991). Kaya in Durgun(2020) pojem „novi rasizem“ povzemata kot »hierarhizacija, marginalizacija, izključevanje in sovražnost do ljudi glede na njihove človeške in kulturne razlike, kot so različno etnično poreklo, jezik, vera ali pripadnost določenim vrednotam.« (Kaya in Durgun, 2020, citirano v Kaya in Özel Özcan, 2021, str. 91–92, lasten prevod).

#### Islamofobija

Islamofobija je strah, predsodek in sovraštvo do muslimanov, ki vodi v provokacije, nestrpnost in intoleranco. Kaže se v grožnjah, nadlegovanju, zlorabi in ustrahovanju in zajema tako splet kot resničen svet (United Nations, b.d.). Esposito in Kalin (2015, v

Kaya & Özel Özcan, 2021, p. 3091) trdita, da so dogodki, kot so migracije muslimanov na Zahod, Iranska revolucija in teroristični napadi v 80-ih in 90-ih letih ter napadi na World Trade Center in Pentagon pospešili naraščanje islamofobije. Poleg tega je vpletenost priseljencev v teroristične napade, ki so se zgodili v Madridu 11. marca 2004, Londonu 7. julija 2005 in Toulouseu v Franciji 21. marca 2012, povečala nezaupanje do "vseh priseljencev". Po teh dogodkih so se začela bolj obravnavati vprašanja "integracije, nacionalne identitete in državljanstva" v teh državah. Posebej so bili priseljenci obtoženi stvari, kot so "povečevanje stopnje notranjega kriminala, zloraba socialne države preko brezposelnostnega zavarovanja in celo nezmožnost prilagoditve muslimanskih priseljencev" (Akçapar, 2015, p. 567 v Kaya & Özel Özcan, 2021, p. 3091). Generalni sekretar ZN je v svojem govoru na dan boja proti islamofobiji poudaril da »Razdiralna retorika in izkrivljanje stigmatizirata skupnosti. Spletni sovražni govor spodbuja nasilje v resničnem življenju.« (UN, b.d.).

### 1.1.6 Vigilantizem

#### 1.1.6.1 Koncept vigilantizma

Beseda vigilant je v slovenščini zabeležena v Velikem slovarju tujk (Cankarjeva založba, 2002) in ima dva pomena: 1. 'Skrivni policijski agent', 2. 'ovaduh, špicelj', vendar pa se je ta beseda uveljavila tudi na področju varnostnih ved (Atelšek, Fajfar, Jemec Tomazin, Sitar, & Žagar Karer, b.d.) in se bolj povezuje z angleškim terminom 'vigilante', ki je definiran kot: »oseba, ki poskuša na neuraden način preprečiti kazniva dejanja ali ujeti in kaznovati nekoga, ki je storil kaznivo dejanje, zlasti ker meni, da uradne organizacije, kot je policija, ne nadzorujejo kaznivih dejanj učinkovito. Vigilanti se običajno združujejo v skupine.« (Cambridge University Press, b.d., lasten prevod).

#### 1.1.6.2 Vigilantizem v desnem ekstremizmu

»Desnoekstremistične skupine svoja vigilantna dejanja upravičujejo pod pretvezo boja za 'zakon in red' in razglašeno zaščito lastnega naroda, pan-narodne skupine ali rase.« (Bjørge in Mareš, 2019, str. 16). Najpogostejša oblika oblika vigilantizma so vigilantne ulične patrulje. Te skupine trdijo, da preprečujejo kriminal s patroljiranjem domnevno kriminalnih ulic in javnega prevoza in tako skrbijo za varnost navadnih državljanov. Te skupine se navadno izogibajo neposrednemu fizičnemu nasilju ampak kažejo svojo zmožnost nasilja npr. z izgledom. Vigilantizem ne nastane le kot odziv na

kriminal povezan z imigracijami, ampak tudi kot reakcija na neučinkovitost državnih institucij (Bjørge in Mareš, 2019)

#### 1.1.6.3 Primeri vigilantizma v desnem ekstremizmu

##### FORZA NUOVA

Forza Nuova je Italijanska desnoekstremistična politična skupina z ultranacionalistično, konzervativno in neofašistično ideologijo (Counter Extremism Project, b.d.). Skupina je organizirala varnostne pohode v lokalnih predelih, ki so jih imeli za nevarne. Člani FN trdijo, da so prevzeli odgovornost, ki jo Italijanska država ni zmogla, ali ni bila pripravljena, prevzeti. (Pietro Castelli Gattinara v Bjørge in Mareš, 2019)

##### “LES CALAISIENS EN COLÈRE”

Francoska skupina Les Calaisiens en Colère (lasten prevod: Jezni ljudje iz Calaisa, LCC) se je oblikovala kot odziv na povečalo število beguncev, ki so se zbirali v bližini francoskega mesta Calais, in na povečanje kriminala in nereda povezanega z njimi. LCC so izvajali ulične patrulje in so trdili da so nepolitični in nenasilni. (Pietro Castelli Gattinara v Bjørge in Mareš, 2019)

##### BRITAIN FIRST

Britain First je britanska skrajno desna politična stranka, ki je izvajala "krščanske patrulje" in vdore v mošeje v muslimanskih predelih britanskih mest. Njihove akcije, ki so se začele leta 2014 kot odziv na video "muslimanske patrulje" v katerem so nastopili trije moški, ki so si prizadevali uveljaviti šeriatsko pravo v vzhodnem Londonu. "Krščanske patrulje" so vključevale provokativno in žaljivo vedenje proti muslimanom z namenom ustrahovanja. Čeprav niso uporabljali neposrednega nasilja, je skupina ustvarjala občutek grožnje z militaristično retoriko in uniformami. Njihove aktivnosti so bile pogosto usmerjene proti domnevni "muslimanski okupaciji", pa tudi proti migrantskim "posiljevalskim tolпам". Zaradi svojih dejanj so bili voditelji Britain First večkrat kaznovani in prepovedan jim je bil vstop v določene predele mest in mošej. Kljub obsodbam so z objavljanjem posnetkov dosegli široko občinstvo in celo pridobili podporo Donalda Trumpa (Ralph-Morrow v Bjørge in Mareš, 2019).

## SLOVENSKE VIGILANTNE SKUPINE

Skupine podobne zgoraj opisanim so se oblikovale tudi v Sloveniji. Pod take vigilantne skupine lahko uvrstimo skupini Štajerska varda in Slovenska obrambna straža(SOS), saj so se oblikovale z razlogom, da zaščitijo prebivalce Ljubljane in Slovenije. To se kaže v youtube intervjuju anonimnega člana SOS, v katerem navaja, da je njihov namen: »da se bodo ljudje ponovno varno počutili na ulici« ter »da prestrašimo migrante, ker ali bomo mi hodili za njimi, ali pa oni za ženskami«(Urbanija, 2024). Prav tako je Andrej Šiško v intervjuju za Siol novice povedal: »Neka dežela mora imeti tudi oborožene formacije, ki so sposobne zagotoviti red in mir ter nadzirati meje te dežele«(Šiško v Kolednik, 2018).

### 1.1.7 Glavni ideološki tokovi desnega ekstremizma

#### 1.1.7.1 Neonacizem

Spletni Slovar slovenskega knjižnega jezika Fran(Fran, b.d.) definira neonacizem kot "gibanje za obnovo nacizma po drugi svetovni vojni." Neonacistično gibanje si izposoja elemente nacizma, kot so ultra-nacionalizem, rasizem, ksenofobija, homofobija, anti-ciganizem, antisemitizem in anti-komunizem (ECPS, b.d.). Nekateri od teh elementov, kot sta ksenofobija in rasizem so tudi elementi desnega ekstremizma, ki jih navaja Carter(2019), zato lahko sklenemo, da so neonacistične skupine desno ekstremistične oz. skrajno desne. Evropska komisija (2021) navaja, da je v zadnjih letih prišlo do ponovnega vzpona obstoječih neonacističnih skupin.

Večina neonacistov ni organizirana v političnih strankah, temveč v društvih ali 'tovarišijah', ki so večinoma brez strukture in imajo le nekaj predstavnikov(BfV, b.d.).

#### RAZMEJITEV MED DESNIM EKSTREMIZMOM IN NEONACIZMOM

Pri ločevanju skrajno desne skupine in neonacistične skupine naletimo na težavo ker je meja med desnim ekstremizmom in neonacizmom zamegljena saj je neonacizem podskupina skrajno desnega gibanja in si z njim deli številne lastnosti, prav tako pa so neonacisti pripadniki desnoekstremističnih skupin, ki pa same po sebi niso neonacistične. Za lažje ločevanje desnoekstremističnih skupin od neonacističnih bomo desno ekstremistične skupine definirali kot skupine, ki imajo elemente, po katerih je desni ekstremizem definirala Carter(2019), t.j. nacionalizem, avtoritarnost,

protidemokracija, ksenofobija in rasizem. Na drugi strani bomo neonacistične skupine definirali kot tiste, ki javno razglašajo podporo nacizmu z uporabo neonacističnih simbolov in izrazito antisemitske in antipluralistične ideologije . (Bundesamt für Verfassungsschutz, b.d.). Dodati moramo še, da se neonacisti udeležujejo shodov desnih ekstremistov, katerih namen ni povečevanje nacizma in katerih shod se navezuje na drugo skrajno desno problematiko.

#### NEONACIZEM V SLOVENIJI

##### *BLOOD&HONOUR*

Za primer ponovnega vzpona neonacističnih skupin Pauwels(2021) navaja še vedno aktivno skupino Blood&Honour, ki jo je v 90.-ih letih prejšnjega stoletja v Združenem kraljestvu ustanovil beli supremacist in pevec Ian Stuart Donaldson. Nato se je razširila na druge države EU (Anti-Defamation League, b.d.). Blood&Honour ima Tako pripadnike tudi v Sloveniji. V Sloveniji obstajata še neonacistični skupini Headhunters Domžale in Slovenski radikali (Valenčič, 2012).

Po navedbi Mladine (Valenčič, 2012) se člani teh skupin družijo na piknikih in zabavah, ki večinoma potekajo v Domžalah ali Žireh. Teh dogodkov se udeležijo tudi člani desno ekstremističnih skupin kot so Hervardi in Tukaj je Slovenija, ki pa zanikajo kakršnekoli povezave z neonacizmom.

##### *HEADHUNTERS DOMŽALE*

Neonacistična skupina HeadHunters je v svojem klubu v Domžalah organizirala številne dogodke, ki vključujejo praznovanje rojstnega dneva Adolfa Hitlerja dne 20. aprila in pa številne dogodke in koncerte na katerih so gostili svoje somišljenike iz sosednje Avstrije. Prav tako so se z drugimi slovenskimi neonacisti udeleževali javnih neonacističnih manifestacij na Madžarskem(Valenčič, 2010).

##### *SLOVENSKI RADIKALI*

O slovenskih radikalih ni veliko zapisano. Pojavljajo se v člankih skupaj z Blood&Honour in HeadHunters Domžale. Erik Valenčič (2010) navaja, da Slovenski radikali na svojem forumu pojasnjujejo: »V prihodnosti ima organizacija v načrtu še razne mnoge druge aktivnosti, kot so povezovanja s skinheadi po svetu, organiziranja dobrodelnih koncertov, propagandnih akcij, predvsem pa nazi pohodov, osveščanju

naroda in medsebojnega sodelovanja.«. V citatu je jasno vidno simpatiziranje z nacistično ideologijo.

#### Protiislamska in protimigracijska gibanja

Z evropsko migrantsko krizo, so se s porastom beguncev iz bližnjega vzhoda oblikovale skupine, ki nasprotujejo multikulturalizmu in migrantski politiki oz. "drugačnim" (Petrovčič, 2020). Cilj teh gibanj je ohraniti evropsko ali krščansko identiteto pred islamizacijo Evrope. Številna gibanja iz te kategorije so se pojavila po tako imenovani migracijski krizi iz leta 2015 (Pauwels, 2021). Tak primer je politično gibanje PEGIDA in njegova nacionalna združenja. V to kategorijo lahko štejemo tudi protiimigrantske skupine, kot so finska skupina "Soldiers of Odin" (Pauwels, 2021) in pa tudi slovenski "Štajerska varda" in "Slovenska obrambna straža (SOS)".

#### PEGIDA

Kratice PEGIDA nemškega gibanja v nemščini pomenijo "Patriotische Europäer Gegen die Islamisierung des Abendlandes", kar se v slovenščino prevede kot "Patriotično evropsko gibanje proti islamizaciji zahoda(lasten prevod)". Gibanje se je pričelo v Dresdnu 20. oktobra 2014, ko se je skupina domačinov podala na protest proti, kot so sami videvali kot "vsiljivemu slabljenju nemške identitete", ki so ga prinesle množične migracije. Na vrhuncu februarja 2015 je ulice Dresdna preplavilo približno 20.000 ljudi, ki so jih spremljale televizijske ekipe mednarodnih novičarskih postaj in protiprotesti, ki so bili pogosto vsaj enako številčni. Čeprav je skupina sama zavračala oznako "skrajna desnica", je bilo med udeleženci pohoda pogosto opaziti neonaciste (Knight, 2017).

#### SOLIDERS OF ODIN (FINSKO:'ODININ SOTILAAT')

Skupino je leta 2015 ustanovil Mika Ranta, rezident finskega mesta Kemi na Finskem kot odziv na večanje prosilcev za azil v mestih Kemi in Tornio. Soliders of odin so trdili, da imajo vzpostavljene patrolje, ki naj bi nadzorovale ulice pred migranti po več kot 19 Finskih mestih (Yle news, 2019).

Člani za porast kriminala po njihovem mnenju krivijo „islamske vsiljivce“, na demonstracijah pa so nosili transparente z gesli, kot je „Migranti niso dobrodošli“. „Po našem mnenju islamistični vsiljivci povzročajo negotovost in povečujejo kriminal,“ je

skupina zapisala na svoji spletni strani. Eden od samooklicanih članov, ki želi pridobiti nove člane v mestu Joensuu na vzhodu države, je na Facebooku zapisal, da je skupina „domoljubna organizacija, ki se bori za belo Finsko“ (Rosendahl & Forsell, 2016).

Lokalni časopis na severu Finske je nato poročal o obsodbi Rante leta 2005 zaradi rasističnega napada, v katerem je ena od dveh žrtev utrpela zlom roke. Mestni svet Joensuuja je v objavil izjavo, v kateri nasprotuje nedavnim akcijam Odinovih vojakov v mestu, ki so se začeli, in navaja, da gre za „organizacijo, ki se domoljubno bori za belo Finsko“. Mestni svet je pripomnil, da je mesto še vedno zelo varno in da ni potrebe, da bi po ulicah patroljiral kdo drug kot policija (Yle News, 2016).

### ŠTAJERSKA VARDA

Prvi znaki obstoja skrajno desne skupine Štajerska varda so se pričeli septembra 2018, ko je 4. septembra na FaceBook profil Andrej Šiško (2018) objavil videoposnetek z naslovom 'Pred prisego Štajerske varde.' v katerem je skupina okoli 70 zamaskiranih posameznikov oblečenih v zelene vojaške majice z našitki grbov postrojena v vojaški formaciji pred njihovim samooklicanim poveljnikom Andrejem Šiškom.



Slika 4: Vardisti z orožjem (D.F. et al., 2018)

Temu je v intervjuju s Planet TV (Kolednik, 2018) pritrdil:

»Drži, da sem jaz na fotografijah. To ni paravojaška enota, ampak prostovoljna obrambna skupina svobodnih ljudi dežele Štajerske, imenovana Štajerska varda. Jaz sem njen poveljnik,« (Šiško v Kolednik, 2018)

Šiško je intervjuju za Planet TV prav tako povedal, da so Štajersko vardo ustanovili že leto prej, 24. junija 2017, a takrat noben medij o tem ni želel poročati. Prav tako je

povedal, da se bodo odzvali, če bo ogrožena »naša dežela, naša domovina, naš narod. So grožnje, s katerimi se že soočamo. Nikakor ne bomo dovolili, da se pri nas zgodi nemški scenarij, zato bomo zadeve zaustavili že prej.« (Kolednik, 2018). Izraz 'Nemški scenarij' se navezuje na politiko odprtih vrat, ki jo je leta 2015 uvedla nemška kanclerka Angela Merkel. Ta odločitev je omogočila vstop več kot milijonu migrantov v Nemčijo, kar je sprožilo politične in socialne napetosti ter razprave o tem, kako obvladovati migracije in integracijo v družbo (Deutsche Welle, 2015). Šiško je dejal, da naj bi bil namen varde »vzdrževati red in mir ter nadzorovati meje« in da se bo odzivala na »neposredne grožnje naši regiji, domovini in narodu«. Izrazil je pripravljenost za sodelovanje z relevantnimi državnimi organi, vendar je zagrozil z nasilnim odporom, če bi jih preganjali (BBC, 2018) (Prezelj, 2018).

Vodja Štajerske varde Andrej Šiško je bil marca 2019 obsojen na 8-mesečno zaporno kazen zaradi ščuvanja k nasilni spremembi ustavne ureditve in pozivanja k strmoglavljenju najvišjih državnih organov (T. K., 2020). Med prestajanjem kazni je bila Šišku naložena tudi denarna kazen v višini več kot 10.000 € zaradi prisilne privedbe v zapor in nošenja simbola panterja na oblačilih (S.H.H., 2020).

Štajerska varda je bila aktivna do septembra leta 2020, ko je državni zbor z 48 glasovi za in 1 proti dopolnil zakon o varstvu javnega reda in miru in zakona o nadzoru državne meje, ki so ga v opozicijskih strankah SD, LMŠ in SAB pripravili z namenom omejitve delovanja vardističnih paravojaških enot. Spremembe zakona o nadzoru državne meje so tako prepovedale nadzorovanje državne meje, ki bi bilo podobno policijskim nalogam, in pa oviranje policije pri nadzoru državne meje in spodbujanje ali organiziranje varovanja državne meje (RTV Slovenija, 2020).

## SLOVENSKA OBRAMBNA STRAŽA

### *NASTANEK SOS*

Skupina Slovenska obrambna straža (naprej v besedilu SOS) je prvič v javnosti izpostavila 18. maja 2024 z objavo slike sedmih zamaskiranih posameznikov oblečenih v vojaške hlače, na nogah pa imajo obute črne škornje z belimi vezalkami. Trije posamezniki imajo na sliki obrite glave (Šuljić, 2024). Obrita glava in črni delavski oz. usnjeni škornji so povezani s skinhead subkulturo, uporaba belih ali rdečih vezalk pa desnoekstremistična podskupina "white power" skinheadov uporablja za ločevanje od

nerastističnih skinheadov (Anti-Defamation League, b.d.,-a). Prav tako so objavili sliko, v kateri pet članov SOS drži dve zastavi. Ena od teh je slovenska zastava na drugi pa je keltski križ. Tega so posvojile številne desnoekstremistične skupine kot so neonacisti, kukluksklanovci in pa rasistični skinheadi oz. vse skupine, ki verjamejo v večvrednost bele rase oz. 'white supremacists'(Anti-Defamation League, b.d.,-b).



Slika 5: Člani SOS (pridobljeno na SOS Instagram)

Prav tako so objavili videoposnetek v katerem član SOS-a pojasnjuje, da bodo »z migranti naredili to, kar je treba, da se bo spet vzpostavil red«, ter da je »Ta akcija je posvečena 27-letnici, ki so jo v Tivoliju posilili trije migranti in se nobeden od odgovornih ni oglasil«(anonimni član SOS, Slovenska obrambna straža, 2024). Člani skupine so zadržali osebo in mu čez glavo poveznili majico. V roke so mu podali list papirja z napisom '#REMIGRACIJA' in mu okoli glave poveznili zanko, ki jo je držal eden od članov SOS.



Slika 6: Člani SOS z neznano osebo, ki drži napis #REMIGRACIJA (pridobljeno na SOS Instagram)

Par dni po objavi dogodka so na Instagram profil objavili naslov kripto denarnice saj, kot so sami navedli »Ker imamo ogromno sporočil ljudi kam donirat za naslednje akcije, solzivce, nalepke, ipd...«. Na navedeni Bitcoin in Ethereum denarnici ni bilo izvedene

nobene transakcije kriptovalut (Blockchain.com, b.d.). Štiri dni kasneje so objavili videoposnetek škatlo polno solzivcev. Na posnetku je bilo zapisano »Prispela je prva večja pošiljka samoobrambni sprejev« in pa »z deljenjem pričnemo v prihodnjih dneh«(SOS, 2024).

5. Junija so objavili posnetek, v katerem zamaskirani član SOS sledilce njihovega Instagram profila poziva, da se udeležijo »spontanega shoda proti migrantskemu kriminalu slovenske iniciative za varno Slovenijo«. Razlog za shod naj bi bili "nori" dogodki iz zadnjih dni. Pod te dogodke navaja dogodek iz kongresnega trga »ko je skupina migrantov z mačeto z nekom obračunavala«(anonimni član SOS v objavi , 2024) in pa »dogodek na Metelkovi, na katerem je skupina maroških državljanov z mačetami napadla klub v katerem so lovili alžirskega migranta«(anonimni član SOS v objavi , 2024).

Shoda se je 7. junija udeležilo okoli 50 oseb, večinoma mladih. Zbrali so se na Prešernovem trgu in hodili po Ljubljani ter skandirali različna sporočila, med drugim »Remigracija!« in »Slovenijo Slovencem, migranti ven!«(Premrov in Gračanin,2024). Nosili so zastave SOS-a ter transparent 'Golob odleti'. Čeprav namen shoda ni bil namenjen povečevanju nacizma so na Prešernovem trgu razgrnili transparent, na katerem je bil neonacistični simbol Totenkopf nad katerim je pisalo "Remigracija". Prav tako je iz slik razvidno, da so se shoda udeležili neonacisti, kar je razvidno iz tetovaž posameznikov, ki so imeli vtetoviran simbol totenkopfa in keltskega križa. Nekateri posamezniki na slikah (glej sliko 6) dvigujejo roke v nacističen pozdrav (Roglič, 2024).



Slika 7: SOS shod (Pridobljeno iz Roglič, 2024 )

## DEZINFORMACIJE IN SOS

Dezinformacije so zavajajoče ali nepravilne informacije, ki jih širijo posamezniki, organizacije in države z namenom zavajanja ali manipuliranja s posamezniki in javnim mnenjem (Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje, b.d.).

## PRIMERI DEZINFORMACIJ SLOVENSKE OBRAMBNE STRAŽE

### Pretep na Kongresnem trgu

SOS se v pozivu na shod in v drugi ločeni objavi, 3. junija 2024 na njihovem Instagram profilu, sklicuje na pretep, ki se je zgodil na Kongresnem trgu v Ljubljani. V opis objave so zapisali:

»«Ljubljana je varno mesto», «Policija dobro opravlja svoje delo», «Ni razloga za skrb in samoorganizacijo», «SOS pretirava», Istočasno pa migranti sredi belega dne v centru Ljubljane, na Kongresnem trgu obračunavajo med s sabo s palicami, SEKIRAMI, in v glavo brcajo in pretepajo nezavestnega človeka. Ampak, če boš to obsodil na glas, boš ksenofob, rasist, nacist, janšist ipd....«(SOS, 2024)

Objava je na Instagramu prejela več kot 1500 všečkov. Center za preiskovalno novinarstvo v jadranski regiji Oštro (Rozman, 2024) je objavo in trditev označil za lažno novico, saj so jim na ljubljanski upravi pojasnili, da gre za spor med slovenskima državljanoma, ki se je na Kongresnem trgu zgodil maja lani.

### Posilstvo 27-letnice

V enem od posnetkov član SOS navaja, da je akcija namenjena 27-letnici, ki so jo trije migranti posilili v Tivoliju (SOS, 2024). Isto novico sta objavili tudi televizijska dnevnoinformacijska oddaja Planet 18, v kateri so se sklicevali na anonimen vir in pa Nova24TV. Ta je novico nasloвила »Policija prikriva še eno posilstvo treh temnopoltih moških«(Nova24TV, 2024). Kot navajata Premrov in Gračanin iz Oštro(2024) jim je policija pojasnila, da posilstva v Tivoliju ne obravnavajo, niti niso prejeli take prijave.

## CILJI IN IDEJE

Cilji SOS-a so, kot navaja član v video intervjuju (Urbanija, 2024): »...da se bodo ljudje spet počutili varne na ulici, da se prebudi ljudi ker če ne bo nobeden nič naredil bomo mi sami«, to vigilantno težnjo član SOS-a razloži: »Ker je taka usmeritev politike, ni tukaj problem v policiji, da se razumemo policisti bi z njimi obračunali, če bi smeli

ampak jih pritiskajo, da ne smejo nič«(Urbanija, 2024). V intervjuju prav tako pove, da dejanja, ki so ga storili z osebo, ki drži v rokah napis '#REMIGRACIJA' ne bodo ponovili ker je bil namen te akcije pridobivanje medijske in javne pozornosti. Njihovi nadaljni plani so deljenje solzivcev ženskam in pa patroljiranje Ljubljani za migranti ob vikendih. Njihov cilj naj ne bi bilo fizično nasilje ampak da s svojo prisotnostjo ustvarijo občutek varnosti.

#### *NAČIN SPOROČANJA, KOMUNICIRANJA IN PROPAGANDA*

Namen prve akcije SOS je bil dobiti čim večjo pozornost medijev in širše javnosti. V intervjuju (Urbanija, 2024) član SOS sam pove: »S to akcijo smo naredili en bum, da smo postali prepoznavni, da se je začelo govoriti o teh stvareh «(Urbanija, 2024).

SOS je vsebine delila le preko Instagram profila, nekateri člani pa so se udeleževali tudi intervjujev. Največ uporabnikov Instagrama je starih med 18 in 24 let, takoj za tem pa so stari med 25 in 34 let (Dixon, 2024). Iz tega je razvidno, da so ciljna publika SOS predvsem mladi.

Pero Martić je slovenski spletni ustvarjalec, znan po svojih vsebinah na platformah kot so Youtube, Instagram in TikTok. Na svojem YouTube kanalu je na podcastu v živo gostil predstavnika SOS skupaj z poslancem SDS Brankom Grimsom in podpredsednico Slovenske demokratske mladine(SDM). Premrov in Gračanin (2024) navajata, da je Oštrova analiza pokazala, da je predstavnik SOS širil dezinformacije. Kot prime navajata, ko je Martić posređoval vprašanje gledalca o statistiki posilstev, na katerega je predstavnik SOS odgovoril, da se je število posilstev povečalo za 170%. Ta trditev po podatkih policije ne drži.

Člani SOS med seboj komunicirajo preko internega komunikacijskega kanala na Telegramu. Kakor navajata Premrov in Gračanin (2024) je Oštrova analiza pokazala, da se v njihovem kanalu pojavljajo očitni neonacistični elementi in da so se v kanalu širile neonacistične in antisemitske ideje. Prav tako navajata, da je eden od bolj aktivnih članov SOS Urban Purgar, ki je bil že omenjen v povezavi z Inštitutom za domoljubne vrednote in NTA. Ta naj bi »Organiziral komunikacijo, sporočal, kdaj bodo določeni člani SOS nastopali v različnih podcastih, ter pojasnjeval, kako bo potekalo nadaljnje delovanje«(Premrov in Gračanin, 2024).

Kot je bilo že omenjeno v "nastanek SOS" in "SOS in dezinformacije" propaganda SOS temelji na dezinformacijah o posilstvih in kriminalu, ki ga zagrešijo migranti v Sloveniji in domnevni neodzivnosti policije.

#### *ODZIV JAVNOSTI NA FORMIRANJE SOS*

Odziv javnosti je bil zelo različen. Instagram profil ima na 1.3.2025 6.510 sledilcev. Prva objava, v kateri je na sliki 7 zamaskiranih članov SOS-a je na isti datum prejela 4.162 všečkov. Prav tako so ostale objave večinoma prejele nad tisoč všečkov. Prav tako je podporo zaznati v komentarjih, v katerih so nekateri pod objave zapisali »Bravo fante, Slovenske mame najstnic vas podpiramo!! Hvala«, »To fantje, končno nekdo počne kar je prav!«, »Zakaj imate maske? Rad bi videl kdo je moj heroj/resitelj?«, »Slovenija Slovincem!« »pa pejte mal na Vič porihatat te migrante« (SOS, 2024). Vsi citirani komentarji so prejeli nad 50 všečkov. Poudariti je potrebno, da komentarji niso vsebovali le pozitivnih komentarjev vendar s hitro analizo komentarjev ugotovimo, da je velika večina podpira SOS. Iz tega lahko sklepamo, da je SOS prejel relativno veliko podpore javnosti.

#### *POLITIČNI ODZIV NA SOS*

Policija je za 24ur (Omejec v K.K., 2024) o SOS komentirala, da so nekatere osebe v skupini mladoletne, nekatere pa stare okoli 20 let. Nekateri od njih so bili obravnavani že v kazenskih postopkih. Prav tako je izpostavil, da v Policiji nasprotujejo ustanavljanju 'vaških straž' in da vigilantne skupine kot so SOS »Vzpodbujajo strah in nelagodje predvsem pri lokalnem prebivalstvu. Škodi občutku varnosti v lokalnem okolju in zbuja nezaupanje v preiskovalne organe in organe pregona pri potencialnih žrtvah kaznivih ravnanj« (Omejec v K.K., 2024).

Na dezinformacijo o lažnem posilstvu, ki jo je objavila oddaja Planet 18 in s katero je SOS legitimiral svoja dejanja, se je v poslanskem vprašanju skliceval poslanec stranke SDS Andrej Kosi ker ga je zanimalo ali je ta informacija resnična, ali je policija že odkrila osumljence ter ali so osumljenci tujci in iz katere države prihajajo. Prav tako sta uporabnika omrežja X z uporabniškima imenoma 'BARBAR' in 'Krščanski možje' delila vest, da naj bi štirje migranti posilili 22-letnico. Nekaj ur kasneje je novico poobjavil predsednik SDS Janez Janša s pripisom »Drži tole, policija?« (Premrov in Gračanin, 2024).

V odziv na SOS shod je koalicija v parlamentarno proceduro vložila novelo zakona o varstvu javnega reda in miru, s katero želi prepovedati povečevanje nacizma in fašizma. Pobuda je bila odziv na SOS shod na katerem je bila prisotna neonacistična simbolika. Predlagana novela predvideva denarne kazni od 500 do 1.000 evrov za posameznike, ki bi na javnem mestu uporabljali simbole ali izraze, povezane s tema ideologijama (Valadžija, 2024).

#### 1.1.7.2 Identitarna gibanja

Identitaristi pozivajo k „etnopluralizmu“, tj. spodbujanju ideje, da imajo različne etnične skupine pravico do obstoja, vendar morajo živeti ločeno druga od druge in se ne smejo mešati. Prepričani so, da beli Evropejci postajajo žrtve „velike zamenjave“, in skušajo ta proces obrniti z obrambo evropske kulture pred islamom, neoliberalizmom in tem, kar imenujejo kulturni marksizem (Pauwels, 2021). Njena ključna politika je „remigracija“ - izselitev neevropskih priseljencev v njihove matične države ali države njihovih prednikov (Al Jazeera, 2018).

Gibanje se je začelo leta 2003 v Franciji in je evropska različica ameriške nove skrajne desnice (znane tudi kot *alt-right*). V Nemčiji naj bi gibanje štelo okoli 600 članov, a naj bi se njihovo število od ustanovitve leta 2012 hitro povečalo. Po tistem, ko je Gibanje identitete nastalo iz podmladka francoske stranke Bloc Identitaire (danes "Les Identitaires"), se je po letu 2012, ko se je razširilo, preimenovalo v "Génération Identitaire", v Italiji v "Generazione Identitaria", v Nemčiji in Avstriji pa v "Identitäre Bewegung". Sami na svojih straneh navajajo, da imajo "podružnice" še na Češkem, Nizozemskem, v Belgiji, na Madžarskem, Irskem in v Sloveniji (Smole, 2024). V Sloveniji se gibanje imenuje 'Generacija identitete'.

#### TEORIJA VELIKE ZAMENJAVE

Korenine te teorije segajo v Evropo, kjer je francoski pisatelj Renaud Camus v svoji knjigi "Le Grand Remplacement" iz leta 2011 trdil, da evropsko prebivalstvo nadomeščajo neevropski priseljenci, zlasti muslimani. V Združenih državah Amerike pa imajo podobne ideje daljšo zgodovino. Lothrop Stoddard je leta 1920 objavil knjigo "The Rising Tide of Color Against White World-Supremacy", v kateri je izrazil strah pred "preplavljanjem" belcev s strani nebelskih ras. Madison Grant je leta 1916 v svoji knjigi "The Passing of the Great Race" opozarjal na upad in izumrtje ameriške

"nordijske" rasne skupine. Grantova knjiga je vplivala na sprejetje eugeničnih politik, omejitve priseljevanja nebelskih oseb in zakone proti medrasnim porokam v ZDA v obdobju med obema vojnoma (Flanagan, 2022)..

V sodobnem času je teorija "velike zamenjave" postala osrednja v ideologiji belih nacionalistov in skrajno desničarskih gibanj. Sodobni zagovorniki te teorije trdijo, da priseljevanje in demografske spremembe ogrožajo obstoj belcev. Ta teorija je bila povezana z nasilnimi dejanji, vključno z množičnimi streljanji v Christchurchu na Novi Zelandiji leta 2019 in v El Pasu v Teksasu leta 2019, kjer so napadalci v svojih manifestih omenjali strah pred "zamenjavo" belcev (Flanagan, 2022)..

Teorija "velike zamenjave" je bila večkrat zavržena kot neutemeljena in rasistična. Kljub temu pa ostaja vplivna med nekaterimi skrajno desničarskimi skupinami in posamezniki, kar poudarja potrebo po ozaveščanju in izobraževanju o nevarnostih takšnih teorij zarote (Flanagan, 2022).

#### KULTURNI MARKSIZEM

Teorija "kulturnega marksizma" trdi, da so intelektualci, predvsem iz "Frankfurtske šole," načrtovali spodkopavanje ameriške kulture z obvladovanjem vrednot, kot so krščanstvo in družinske vrednote. Po tej teoriji so promovirali ideje o spolni osvoboditvi in enakosti, kar naj bi povzročilo razgradnjo ameriške družbe. To teorijo pogosto uporabljajo skrajno desničarski krogi in je obarvana z antisemitizmom (SPLC, 2003). Ta teorija pa ni prisotna le v Ameriki ampak tudi v Evropi in Sloveniji. Mihelič (2024) izpostavlja, da se izraz »kulturni marksizem« že več let pojavlja v slovenski javnosti kot populistična strategija desnice. Izraz je predstavljen kot »širša in dobro načrtovana agenda 'levičarjev' « (Mihelič, 2024).

#### GENERACIJA IDENTITETE

Gibanje Generacija identitete je nastala leta 2015. Njeni pripadniki trdijo, da je »podružnica panevropskega gibanja, ki deluje po načelih identitarizma« (Smole, 2024). V Sloveniji se, v nasprotju z Avstrijo, ne izpostavljajo, zelo dejavni pa so predvsem na družbenih omrežjih. Za svoj simbol so vzeli grško črko lambda, ki so jo umestili v črn odebeljen krog na rumeni podlagi – lambda med drugim simbolizira ščite, ki naj bi jih nosili špartanski vojaki v bitki pri Termopilah (kar je bilo uprizorjeno v filmu 300) (Št. K., 2018). Člani izkazujejo zelo izrazito islamofobno, homofobno in

neofašistično ideologijo z lepljenjem sporočil kot so: »*Ničelna toleranca do LGBT, muslimanov in protifašistov*« (Smole, 2024).

#### 1.1.7.3 Ultracionalistična in neofašistična gibanja

Ta gibanja stremijo k totalitarni, tradicionalistični (pogosto krščanski) in etnonacionalistični državi. Primeri so italijanska "CasaPound", francoska "Bastion Social", madžarska "Légió Hungária" ter poljska "Narodno radikalni tabor" in "Vsepoljska mladina" (lastni prevod). Nekatere desetletja stare skupine v tej kategoriji so nedavno spremenile svojo povsem nacionalistično agendo v protiislamsko in protimigracijsko usmeritev (Pauwels, 2021).

#### 1.1.7.4 Gibanja skrajne desnice z enim vprašanjem

Pitcavage (2019) pri razčlembi desnoekstremističnih pripadnikov na skupine eno od skupin opredeli tudi kot 'Gibanja skrajne desnice z enim vprašanjem' (lasten prevod, angleško: 'Far Right Single-Issue Movements'). Gibanja skrajne desnice z enim vprašanjem opredeli kot »manjša gibanja, osredotočena na ozka vprašanja. Včasih so ta gibanja skrajna krila bolj mainstreamovskih ciljev; v takih primerih se od manj radikalnih gibanj ne razlikujejo toliko po svojih prepričanjih kot po tem, kako skrajno daleč so pripravljena iti, da bi jih podprla« (Pitcavage, 2019, lastni prevod).

Gibanje Incel, kratica za „neprostovoljni celibat (Involuntary celibate)“, je mizoginistična internetna skupnost moških, ki se opredeljujejo po svoji nezmožnosti vzpostavljanja spolnih odnosov z ženskami. Gibanje izvira iz Severne Amerike, kjer so njegovi člani povzročili napade z veliko žrtvami, zdaj pa se je razširilo tudi v Evropo (Hoffman et al. V Pauwels, 2021). Desničarski skrajneži so izkoristili tudi zarote COVID-19 in 5G ter se infiltrirali v povezane proteste. Tudi gibanje „rumenih jopičev“ so si v nekaterih državah delno prisvojili desničarski skrajneži (Pauwels, 2021).

#### RUMENI JOPIČI

Rumeni jopiči so se v javnosti prvič pojavili junija 2020, ko so se kot proti-protestniki in podporniki vlade Janeza Janše udeležili protivladnih protestov na Prešernovem trgu v Ljubljani. Več udeležencev prvega shoda Rumelih jopičev je bilo nato povezanih z neonacizmom (La. Da. In Al. Ma., 2020). Prav tako je SOVA v kasnejši raziskavi javno dostopnih fotografij Rumelih jopičev med njihovimi vrstami identificirala 8 udeležencev

s povezavami z neonacizmom. Nekateri so bili med drugim tudi povezani s člani slovenske izpostave neonacistične skupine Blood & Honour oz. so bili sami vodilni člani Blood & Honour. (Cirman in Vuković, 2021). Rumeni jopiči so se predvsem udeleževali protivladnih protestov proti vladi Janeza Janše, pri čemer so nasprotovali drugim protivladnim skupinam ter izražali podporo tedanji vladi. Druge njihove dejavnosti so vključevale shod rumenih jopičev na AKC Metelkovi, na katerem so pozivali k porušenju Metelkove (Kartiž, 2021) in 'Rumeni monitoring', ko so se člani Rumelih jopičev pomešali med protivladne protestnike in tako poskušali razkriti identitete določenih udeležencev (R.T., 2020).

## 1.2 Migracije

Migracije so gibanja ljudi iz enega mesta na drugo. Ta so lahko prostovoljna ali prisilna. Razloge za migracije delimo na potisne in vlečne dejavnike. Potisni dejavniki so razlogi, zaradi katerih nekdo zapusti državo, vlečni pa razlogi, zaradi katerih se nekdo preseli v drugo državo. Potisne in vlečne dejavnike grobo delimo na tri dejavnike: družbeno-politične, demografske in gospodarske ter okoljske (Evropski parlament, 2020).

### 1.2.1 Družbeno-politični dejavniki

Družbeno-politični dejavniki vključujejo vojno, spopade, grožnje spopadov, državni pregon in pa etnično, rasno, versko, politično in kulturno preganjanje. Večja verjetnost je, da bodo tisti, ki bežijo pred oboroženimi spopadi, kršitvami človekovih pravic ali preganjanjem, begunci iz humanitarnih razlogov. Nekatere države imajo bolj liberalen pristop do beguncev, ki so zapustili svojo državo zaradi humanitarnih razlogov, kar vpliva na to, kje se bodo ti begunci naselili (Evropski parlament, 2020).

#### Arabska pomlad

**Arabska pomlad** je močno destabilizirala države bližnjega vzhoda in severne Afrike in je bila razlog za strmo rast migracij v države EU po letu 2010 (Mohammed, 2018, str. 15). Pojem »arabska pomlad« označuje vrsto pro-demokratskih protestov, ki so se leta 2010 začeli v številnih državah bližnjega vzhoda in severne Afrike. Protestniki so protestirali proti avtorskemu režimu v svojih državah, korupciji in revščini.

**V Egiptu** so protesti dosegli odstop tedanjega 30 let vladajočega predsednika Hosnija Mubaraka. Leta 2012 je bila izvoljena vlada Mohammeda Morsija, ki jo je še isto leto strmoglavil vojaški general in današnji predsednik Abdel Fattah el-Sisi.

**V Libiji** je tedanji avtokrat Omar Moamer el Gadafi poizkusil zadušiti proteste s policijsko silo, vendar so se protesti sprevrgli v civilno vojno, v kateri so proti Gadafiju intervenirale tudi Francoske, Britanske in Ameriške zračne sile. Omar Gadafi je bil v vojni ubit s strani upornikov, Libija pa se je razdelila, in je še danes, na dve rivalni skupini. Ti dve administraciji sta 'Vlada narodne enotnosti', ki je priznana in pa alternativna 'Vlada narodne stabilnosti'(Al Jazeera, 2020).

**Sirska državljanska vojna** se je začela leta 2011 z vrhuncem Arabske pomladi, ko so ulice v Siriji preplavili pro-demokratski protestniki, ki so nasprotovali tedanjemu vladajočemu avtokratu Bashar al-Assadu. Assad se je na proteste odzval z vojaško silo, ki je sprožila oblikovanje oborožene opozicije sestavljene iz manjših milic in prebežnikov Sirske vojske. Opozicijske sile, decentralizirane in sestavljene iz več ideologij, a s skupnim ciljem-odpraviti režim Bashar al-Assada so prejele podporo številnih tujih držav kot so sosednja Turčija in pa Savdska Arabija, Združeni arabski Emirati in ZDA. Po drugi strani je Assad prejel podporo svojih zaveznikov- Irana in Rusije in pa Libanona. Leta 2014 so v vojno vstopile ZDA z razlogom, da preprečijo porast ekstremnih islamističnih skupin al Qaeda in ISIS, ki so začenjale pridobivati na moči in teritoriju v destabilizirani Siriji. Partnerice ZDA-Sirske demokratične sile (SDF), ki jih sestavljajo Kurdski borci so uspešno končale teritorialno prisotnost džihadistične skupine ISIS. Leta 2020 sta Turčija in Rusija dosegle prekinitev ognja v zadnji opozicijski provinci Idlib in vzpostavile varnostni koridor z skupnimi patroljami. (Kent, Tanno, & Edwards, 2024)

Decembra 2024 je po 13 letih državljanske vojne v Siriji prišlo do hitrega napredovanja uporniških sil, ki so zavzele ključna mesta, vključno z Alepom in Damaskom, kar je privedlo do padca režima Bašarja al-Asada. Asad je pobegnil v Rusijo, s čimer se je končala več kot polstoletna vladavina družine al-Asad. Sirski premier Mohammed Jalali je pristal na prenos oblasti na uporniško vodeno prehodno vlado pod vodstvom Mohameda al-Bashirja. Ta prelomni dogodek je sprožil val optimizma med sirskimi begunci in mednarodno skupnostjo glede prihodnosti Sirije, čeprav ostajajo izzivi,

povezani z regionalno stabilnostjo in vplivom različnih militantnih skupin. (Hawaleshka, 2024)

Zaradi sirske krize je več kot 4,9 milijona ljudi zapustilo to državo. Večina se jih je naselila v sosednje države, predvsem v Turčijo, Libanon, Jordanijo in Irak. Milijon Sirskih beguncev je od aprila 2011 do junija 2016 zaprosilo za azil v Evropi (United Nations Information Service, 2017).

### 1.2.2 Demografski in gospodarski dejavniki

Ti dejavniki so povezani z nizkim standardom dela, visoko brezposelnostjo in zdravjem gospodarstva države v kateri posamezniki živijo. Našteti dejavniki ljudi prisilijo k iskanju države z višjimi plačami, boljšimi zaposlitvenimi priložnostmi, višjim življenjskim standardom in priložnostmi za izobraževanje. Po podatkih Mednarodne organizacije dela je bilo delavcev migrantov, ki so definirani kot osebe, ki migrirajo zaradi zaposlitve, leta 2019 po vsem svetu 169 milijonov in so predstavljali več kot dve tretjini mednarodnih migrantov (Evropski parlament, 2020).

### 1.2.3 Okoljski dejavniki

Okoljski dejavniki so povezani z okoljskimi spremembami in z njimi povezane naravne katastrofe kot so poplave, hurikani in potresi. Okoljski migrante IOM opredeljuje kot "osebe ali skupine oseb, ki morajo pretežno zaradi nenadnih ali postopnih sprememb v okolju, ki negativno vplivajo na njihovo življenje ali življenjske razmere, zapustiti svoje običajno prebivališče ali se za to začasno ali trajno odločijo in se preselijo znotraj svoje države ali v tujino"(Mednarodna organizacija za migracije, b.d., lasten prevod).

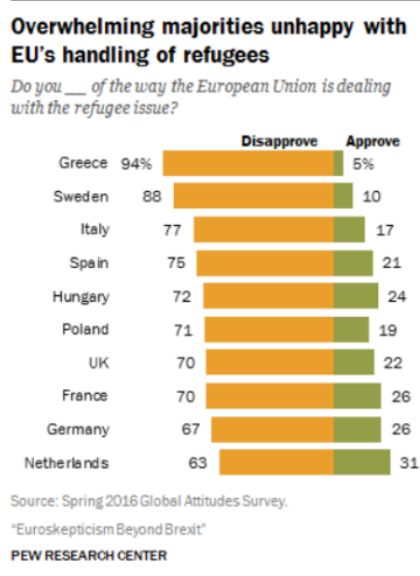
### 1.2.4 Migracijska kriza 2015

Izraz migracijska kriza opisuje zapletene in običajno obsežne migracijske tokove ter vzorce mobilnosti, ki jih povzroči kriza in ki pogosto vodijo do precejšnje ranljivosti prizadetih ljudi in skupnosti ter dolgoročno predstavljajo resne izzive pri upravljanju migracij (IOM, b.d.). Migracijska kriza se je v Evropi začela leta 2015 z velikim povečanjem števila beguncev v države Evropske unije(EU) iz 121.600 leta 2008 na 1.216.900 leta 2015(Eurostat, 2024). Po mnenju Petersa, Engelen in Cassimon(2023) so bili razlogi za večanje števila beguncev iz Sirije, Afganistana, Iraka, Libije in Eritreje vojna, etnični konflikt ali ekonomske težave.

### Odziv evropske javnosti na migracijsko krizo

Zaradi tako velikega povečanja števila prihodov beguncev leta 2015 (glej npr. Eurostat, 2024) je bil potreben odziv EU kot celote saj je bil obseg krize prevelik, da bi ga lahko rešile posamezne države članice. Kakor v poročilu navaja Connor (2016) so bile evropske javnosti večinoma nezadovoljne z načinom, kako se je EU odzvala na strmo rast števila beguncev. Connor (2016) se navezuje na raziskavo, ki jo je izvedel Pew Research Center (Stokes, 2016). V raziskavi so prebivalcem desetih držav EU zastavili vprašanje 'Ali odobravate/ne odobravate način, kako evropska unija rešuje vprašanje beguncev' (Stokes, 2016, lasten prevod). Kakor je razvidno v vseh državah večina prebivalcev (več kot 60%) ne odobrava načina kako je evropska unija rešila vprašanje beguncev. Iz grafa 1 je razvidno, da je ne odobravanje največje v državah z največjim številom beguncev, ki so prišli leta 2015 .

Davis in Deole (2017) izpostavljata, da se je s povečanjem priseljenkega deleža v Evropo povečala podpora skrajno desnim političnim skupinam v Evropskih državah. Nadaljnja hitra imigracija lahko spodbudi dodatno podporo skrajnim strankam in etnonacionalističnim identitetam, ki te stranke podpirajo .



Graf 1: *Evropski skepticizem glede EU (2016)*. Prirejeno po Pew Research Center (2016).

## 2 EMPIRIČNI DEL

### 2.1 METODA

#### 2.1.1 Opis vzorca

V vzorec smo vključili osebe, ki jih Republika Slovenija opredeljuje kot mlade, tj. stare med 15 in 29 let. Vzorec ankete vsebuje 273 oseb (128 žensk, 141 moških, 4 niso želeli odgovoriti). Glede na izobrazbo je 184 oseb dijakov gimnazije, 65 dijakov srednje strokovne ali poklicne šole, 11 študentov fakultete ali visoke šole, 7 zaposlenih, 6 oseb pa je navedlo drugo možnost. Večji del anketirancev (259) je starosti med 15 in 19 let, 8 jih je v starostni skupini 20–24 let, 6 pa v starostni skupini 25–29 let.

Vzorec je bil pridobljen z metodo priložnostnega vzorčenja. Anketa je bila razširjena predvsem v šolskem okolju in prek osebnih poznanstev preko spletnih omrežij, kar je vplivalo na strukturo vzorca. Zaradi tega je delež dijakov gimnazij in oseb, starih med 15 in 19 let, višji od povprečja celotne populacije mladih v Sloveniji.

To predstavlja omejitev raziskave, saj rezultati morda ne odražajo enako celotne populacije dijakov in mladih odraslih. V prihodnjih raziskavah bi bilo smiselno uporabiti bolj uravnotežen pristop k vzorčenju, ki bi omogočil večjo zastopanost starejših mladih in dijakov poklicnih ter strokovnih šol.

#### 2.1.2 Merski instrument

Za mlade, ki so bili pripravljene odgovoriti na to anketo smo sestavili vprašalnik. Z vprašanji smo želeli od anketiranca izvedeti:

- katero šolo obiskuje,
- njegov spol,
- katero stranko je volili na zadnjih parlamentarnih volitvah(2022, če so volili)
- katero stranko bodo podprli na naslednjih parlamentarnih volitvah(2026)
- kako bi opisal svojo politično usmerjenost
- v kolikšni meri se strinja s trditvami povezanimi z ogroženostjo varnosti in identitete zaradi migrantov ter njegovo stališče do slovenske in evropske migrantske politike
- za katere od naštetih skupin, ki izpostavljajo domoljubje je slišal

- Kakšen je njegov odnos do skupin, za katere je že slišali
- Kako pogosto prejema informacije v povezavi z migracijami in kako pogosto te informacije preverja

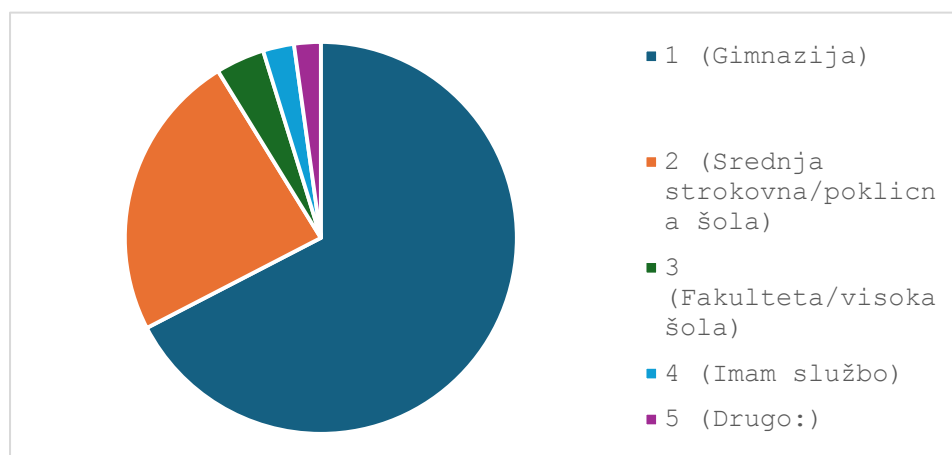
### 2.1.3 Postopek zbiranja podatkov

Anketo smo objavili na Instagram profil s 413 sledilci(3.1.2024) in sledilce pozvali, da rešijo anketo če so stari med 15 in 29 let. Anketa je bila aktivna od 19.2. do 27.2.2025.

Da bi dobili čim bolj uravnotežen vzorec med gimnazijami in poklicnimi/strokovnimi šolami, smo kontaktirali predsednika Dijaške skupnosti Ljubljana(DSL) in ga prosili, da podeli anketo med Instagram profili ostalih ljubljanskih srednjih šol, predvsem na poklicnih in strokovnih šolah. Prav tako smo preko Instagrama kontaktirali številne druge srednje šole, predvsem izven Ljubljane in sicer: Šolski center Postojna, Šolski center Novo mesto, Šolski center Šentjur, Šolski center Celje, Mladinski EPI center Piran, Srednjo lesarsko in gozdarsko šolo Maribor in pa Srednjo gradbeno, lesarsko in vzgojiteljsko šolo Novo mesto in Srednjo vzgojiteljsko šolo, gimnazijo in umetniško gimnazijo Ljubljana. Prav tako smo z namenom, da bi dobili vzorec z enakomerno porazdelitvijo na spektru politične usmerjenosti smo anketo delili preko Instagrama tudi profilom Slovenskih strank, in sicer: Slovenski demokrati mladi(SDM), Slovenski demokrati stranki(SDS), stranki Resnica, stranki Svoboda in pa strankama Socialni demokrati(SD) in stranki Nova Slovenija(NSi). Anketo smo posredovali tudi profilu Slovenske obrambne straže, ki ima edina obstoječ profil na Instagramu.

## 2.2 REZULTATI ANKETE

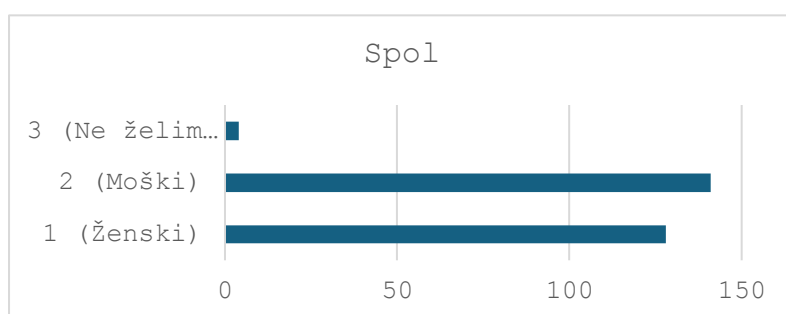
### Vprašanje 1



### Grafikon 1: Katero šolo obiskuješ

Največji delež predstavlja skupina, ki obiskuje gimnazijo, saj jih je 184 (67 %). Srednjo strokovno ali poklicno šolo obiskuje 65 anketirancev (24 %). Na fakulteti ali visoki šoli se izobražuje 11 oseb (4 %). Med anketiranci je 7 takih, ki so že zaposleni (3 %). V kategorijo "Drugo" se je uvrstilo 6 anketirancev (2 %).

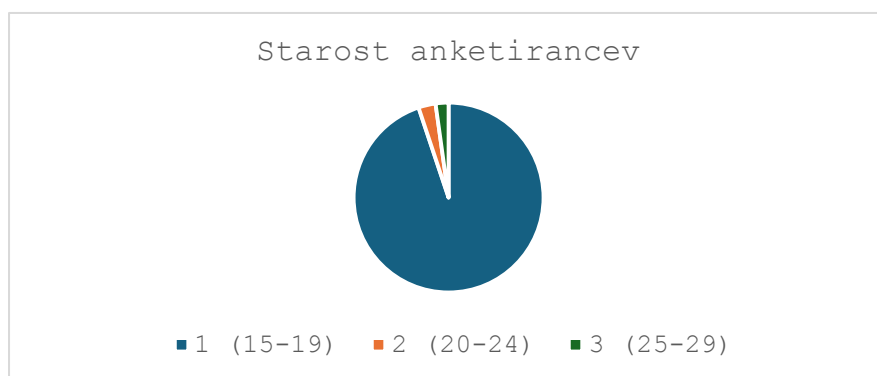
### Vprašanje 2



### Grafikon 2: Spol anketirancev

Med anketiranci je 128 žensk (47 %), 141 moških (52 %) in 4 anketiranci (1 %), ki niso želeli razkriti svojega spola.

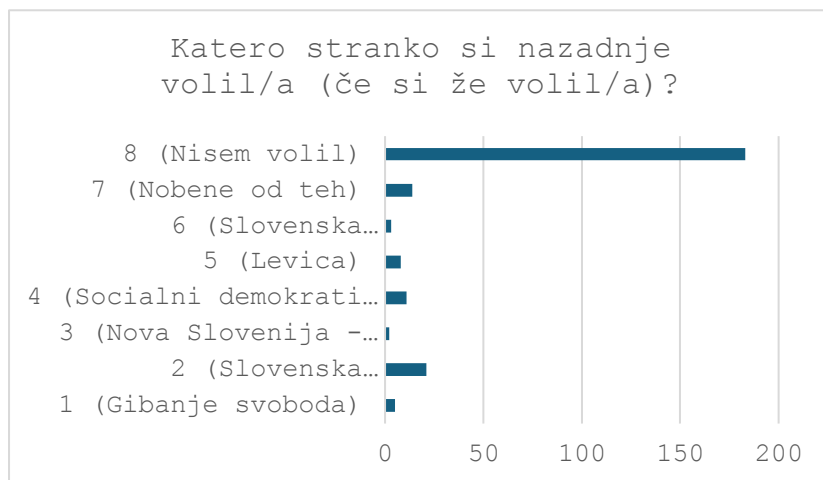
### Vprašanje 3



### Grafikon 3: Starost anketirancev

Največji delež predstavljajo anketiranci v starostni skupini 15–19 let, saj jih je 259 (95 %). V starostni skupini 20–24 let je 8 anketirancev (3 %), medtem ko jih je v starostni skupini 25–29 let 6 (2 %).

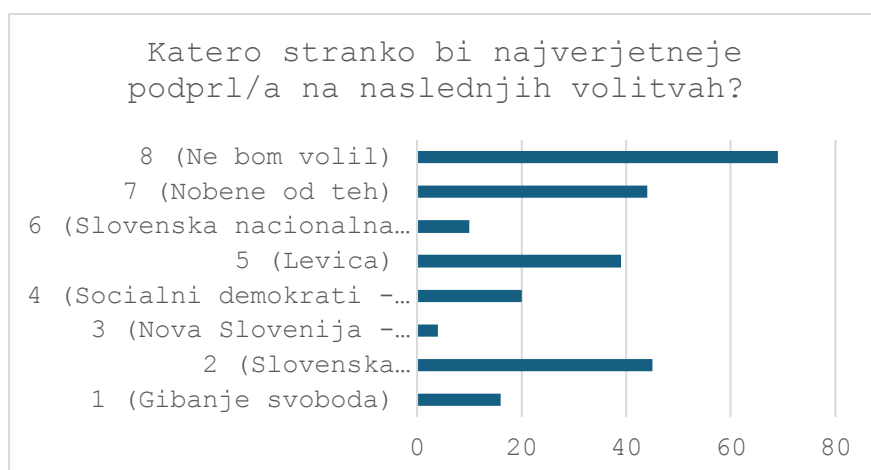
## Vprašanje 4



Grafikon 4: Katero stranko si nazadnje volil/a (če si že volil/a)?

Večina anketirancev (183 od 273, kar je 67 %) je navedla, da niso volili. Med tistimi, ki so izrazili politično izbiro, je največji delež podpore prejela Slovenska demokratska stranka (SDS) z 21 glasovi, kar predstavlja 8 % vseh anketirancev, sledijo Socialni demokrati (SD) z 11 glasovi (4 %) in Levica z 8 glasovi (3 %). Ostale stranke so prejele minimalno podporo: Nova Slovenija (2 %, 2 glasova), Slovenska nacionalna stranka (SNS) z 3 glasovi (1 %), in 14 anketirancev (5 %) je izbralo možnost "nobene od teh". Za 6 anketirancev (2 %) je bila izbira "drugo".

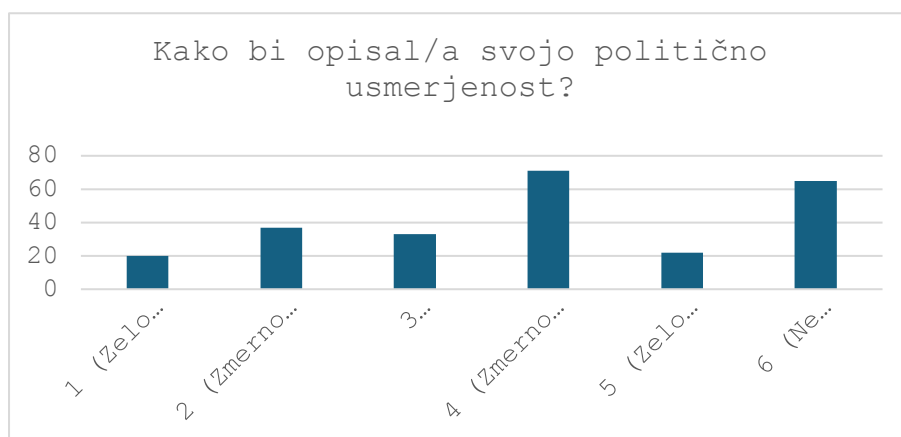
## Vprašanje 5



Grafikon 5: Katero stranko bi najverjetneje podprl/a na naslednjih volitvah?

V raziskavi so anketiranci podali svoje politične preference ali odločitev glede udeležbe na volitvah. Med njimi jih je 16 (6 %) izrazilo podporo Gibanju Svoboda, medtem ko bi 45 (18 %) anketirancev volilo Slovensko demokratsko stranko (SDS). Novo Slovenijo - Krščanske demokrate bi izbrali 4 (2 %) anketiranci, Socialne demokrate (SD) pa 20 (8 %). Levico bi podprlo 39 (16 %) anketirancev, medtem ko bi za Slovensko nacionalno stranko (SNS) glasovalo 10 (4 %) vprašanih. Nobene od ponujenih strank ni izbralo 44 (18 %) anketirancev, največji delež pa predstavlja skupina 69 (28 %) anketirancev, ki je navedla, da ne bo volila. Pri osebah, ki so navedli da ne bodo volili je možnost, da na naslednjih volitvah še ne bodo imeli volilne pravice.

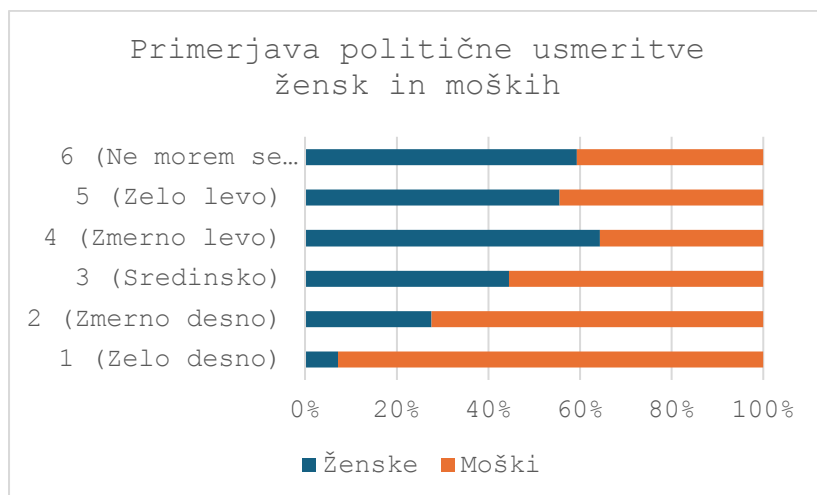
## Vprašanje 6



Grafikon 6: Kako bi opisal/a svojo politično usmerjenost?

V raziskavi so anketiranci opredelili svojo politično usmerjenost. 20 (7 %) anketirancev se je opredelilo kot zelo desno usmerjenih, medtem ko jih je 37 (14 %) izbralo zmerno desno usmerjenost. Sredinsko politično usmerjenost je označilo 33 (12 %) vprašanih.

Na levem političnem spektru je 71 (26 %) anketirancev izbralo zmerno levo usmerjenost, medtem ko jih je 22 (8 %) opredelilo svojo politično usmerjenost kot zelo levo. 65 (24 %) anketirancev je navedlo, da se ne morejo opredeliti.



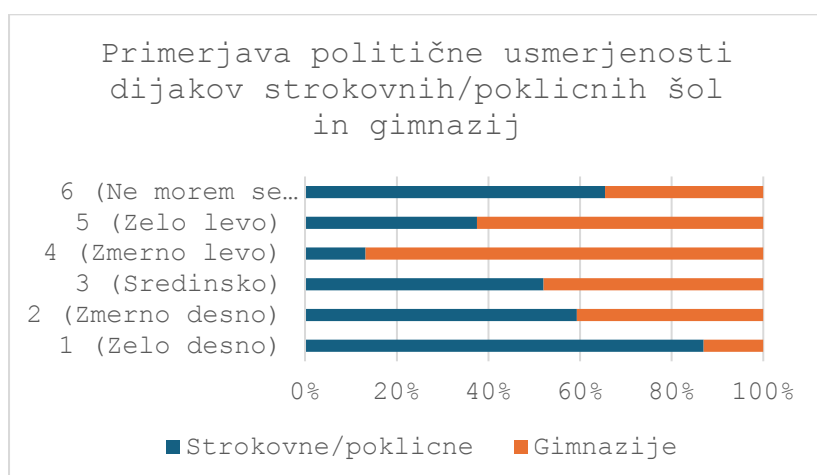
Grafikon 7: Primerjava politične usmeritve žensk in moških

Medtem ko se le 1 % žensk opredeljuje kot zelo desno usmerjenih, je ta delež pri moških 13 %. Podobno velja za zmerno desno usmerjenost, kjer se tako opredeljuje 8 % žensk in kar 21 % moških.

Sredinsko usmerjenih je 12 % žensk in 15 % moških, pri čemer so razlike manj izrazite. Velika razlika pa se pokaže pri zmerno levih, saj se tako opredeljuje 38 % žensk, medtem ko je ta delež pri moških le 21 %. Pri zelo levi usmerjenosti so razlike manjše, saj je tako opredeljenih 10 % žensk in 8 % moških.

Opazna je tudi razlika v deležu tistih, ki se ne morejo politično opredeliti – teh je 32 % pri ženskah in 22 % pri moških. Skupno gledano podatki kažejo, da so moški pogosteje desno usmerjeni, medtem ko je pri ženskah večji delež zmerno levih in tistih, ki ne izražajo politične opredelitve.

Do podobnih ugotovitev so prišli tudi v raziskavi



Grafikon 8: Primerjava politične usmerjenosti dijakov strokovnih/poklicnih šol in gimnazij

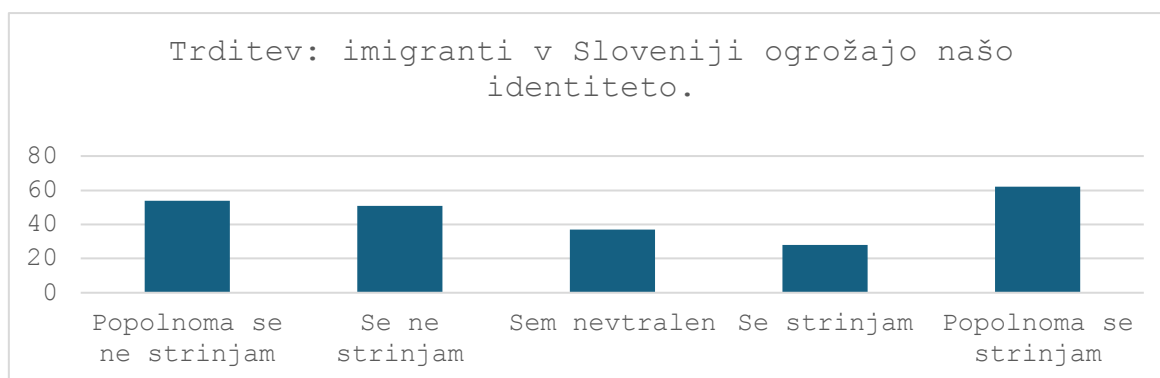
Med dijaki strokovnih in poklicnih šol se jih 20 % opredeljuje kot zelo desno usmerjenih, medtem ko je ta delež pri gimnazijah bistveno nižji, le 3 %. Podobno velja za zmerno desno usmerjene, kjer je delež pri strokovnih šolah 19 %, pri gimnazijah pa 13 %.

Pri sredinsko usmerjenih so razlike manjše, saj je tako opredeljenih 13 % dijakov strokovnih šol in 12 % gimnazijcev. Opazna pa je velika razlika pri zmerno levih, saj se tako opredeljuje 33 % gimnazijcev, medtem ko je ta delež pri dijakih strokovnih šol le 5 %.

Pri zelo levi usmerjenosti so razlike manjše, saj se tako opredeljuje 6 % dijakov strokovnih šol in 10 % gimnazijcev. Prav tako je pomembna razlika pri tistih, ki se ne morejo politično opredeliti – takšnih je pri strokovnih šolah 38 %, medtem ko je delež pri gimnazijah precej nižji, 20 %.

## Vprašanje 7

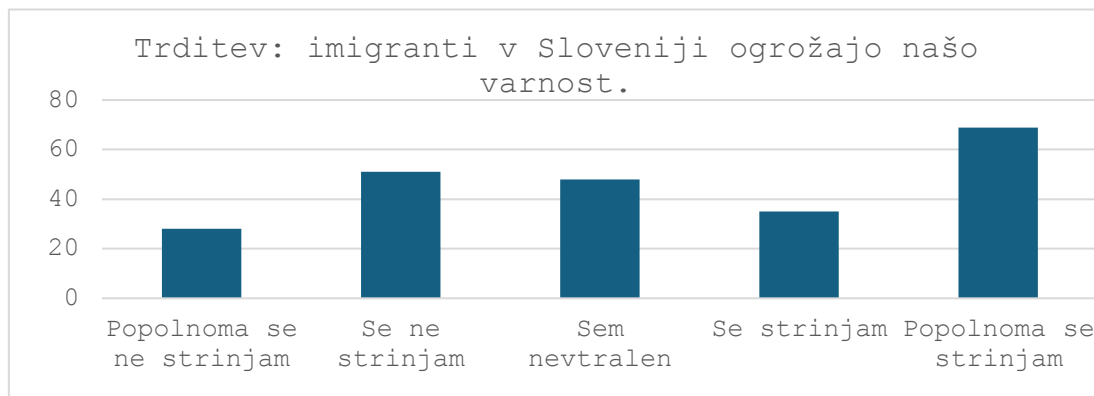
### Podvprašanje 7.1



Grafikon 9: Trditev: Imigranti v Sloveniji ogrožajo našo identiteto.

54 (23%) anketirancev se s to trditvijo popolnoma ne strinja, 51 (22%) se ne strinja, 37 (16%) jih ostaja nevtralnih, 28 (12%) se strinja, medtem ko 62 (27%) anketirancev trditev popolnoma podpira. Povprečna ocena odgovora je 3,0.

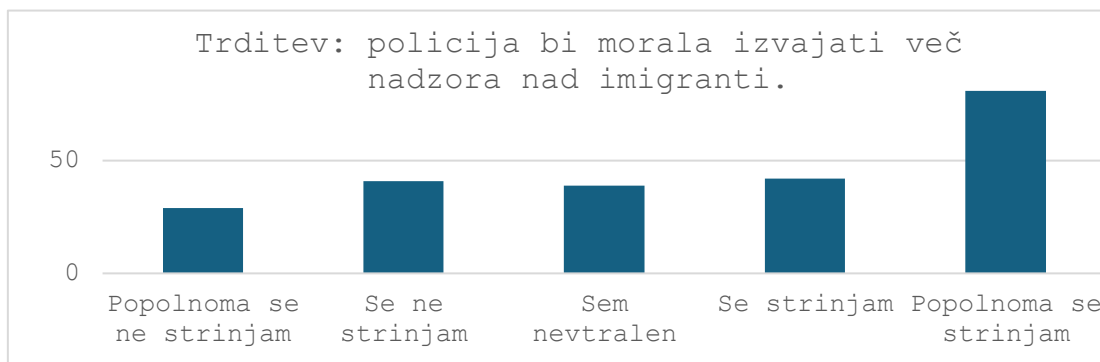
Podvprašanje 7.2



Grafikon 10: Trditev: imigranti v Sloveniji ogrožajo našo varnost.

28 (12%) anketirancev se s to trditvijo popolnoma ne strinja, 51 (22%) se ne strinja, 48 (21%) ostaja nevtralnih, 35 (15%) se strinja, medtem ko 69 (30%) anketirancev trditev popolnoma podpira. Povprečna ocena odgovora je 3,3.

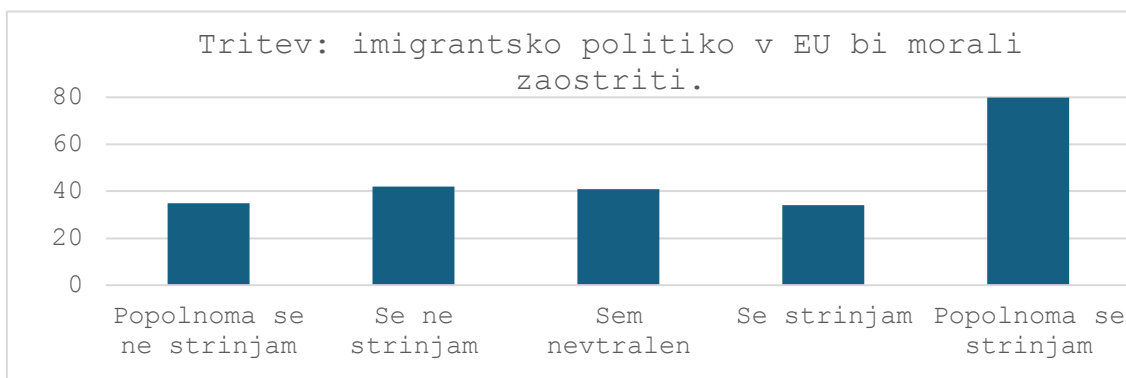
Podvprašanje 7.3



Grafikon 11: policija bi morala izvajati več nadzora nad imigranti.

29 (13%) anketirancev se s to trditvijo popolnoma ne strinja, 41 (18%) se ne strinja, 39 (17%) jih ostaja nevtralnih, 42 (18%) se strinja, medtem ko 81 (35%) anketirancev trditev popolnoma podpira. Povprečna ocena odgovora je 3,5.

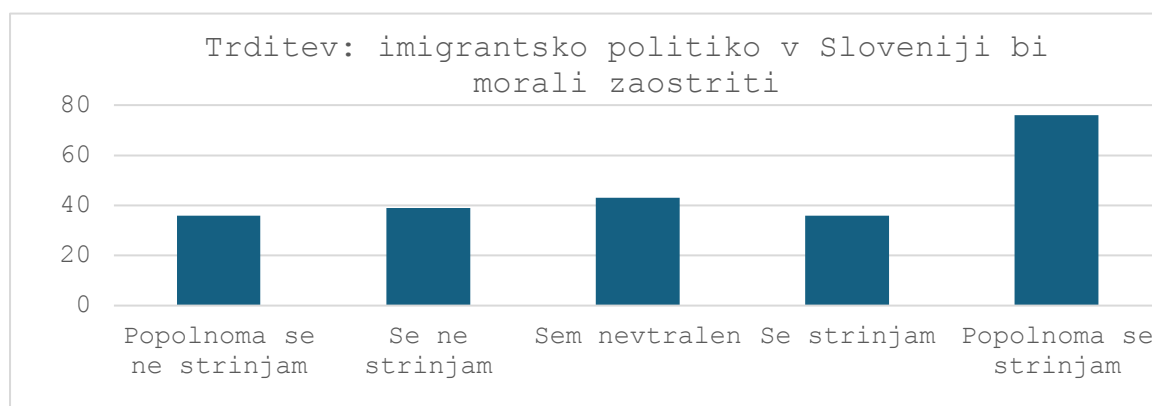
Podvprašanje 7.4



Grafikon 12: imigrantsko politiko v EU bi morali zaostriti.

35 (15%) anketirancev se s to trditvijo popolnoma ne strinja, 42 (18%) se ne strinja, 41 (18%) ostaja nevtralnih, 34 (15%) se strinja, medtem ko 80 (34%) anketirancev trditev popolnoma podpira. Povprečna ocena odgovora je 3,4.

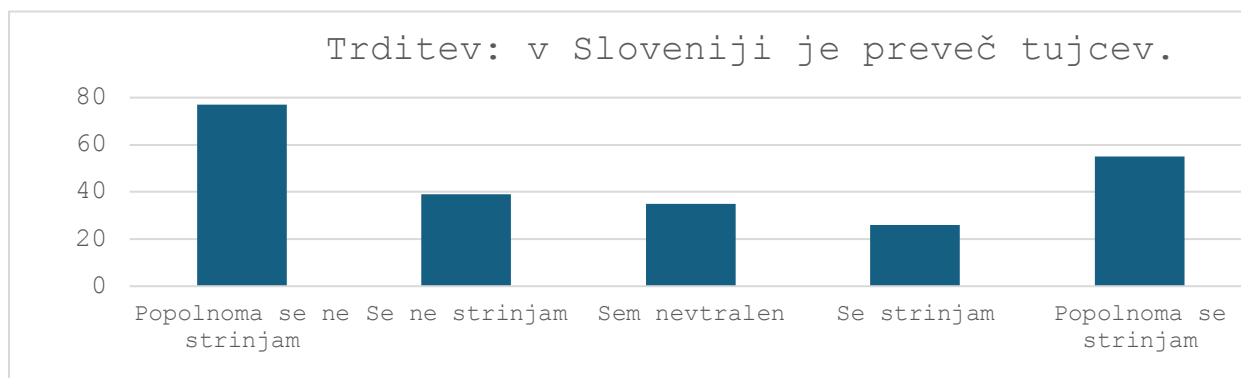
Podvprašanje 7.5



Grafikon 13: imigrantsko politiko v Sloveniji bi morali zaostriti

36 (16%) anketirancev se s to trditvijo popolnoma ne strinja, 39 (17%) se ne strinja, 43 (19%) ostaja nevtralnih, 36 (16%) se strinja, medtem ko 76 (33%) anketirancev trditev popolnoma podpira. Povprečna ocena odgovora je 3,3.

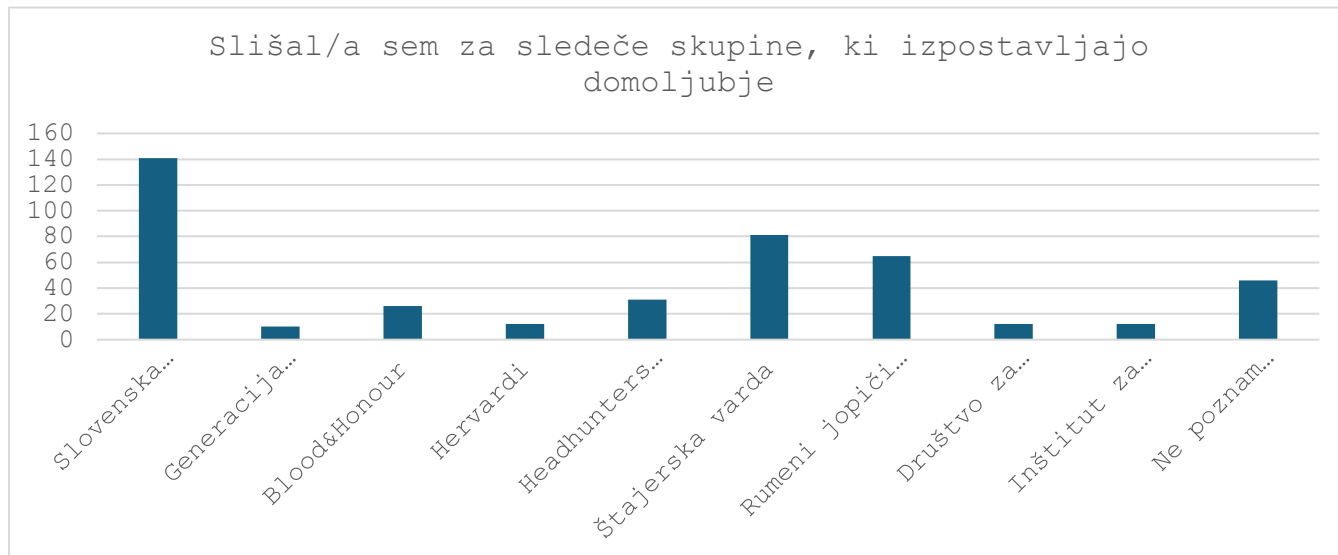
Podvprašanje 7.6



Grafikon 14: v Sloveniji je preveč tujcev.

77 (33%) anketirancev se s to trditvijo popolnoma ne strinja, 39 (17%) se ne strinja, 35 (15%) jih ostaja nevtralnih, 26 (11%) se strinja, medtem ko 55 (24%) anketirancev trditev popolnoma podpira. Povprečna ocena odgovora je 2,8.

Vprašanje 8:

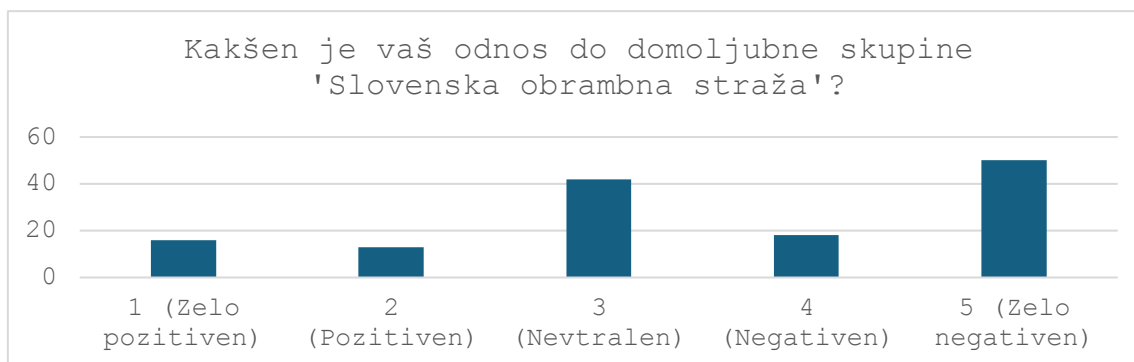


Grafikon 15: slišal/a sem za sledeče skupine, ki izpostavljajo domoljubje.

Slovensko obrambno stražo prepoznava 141 anketirancev (64%), Štajersko vardo 81 anketirancev (37%) in Rumene jopiče Slovenija 65 anketirancev (30%). Headhunters Domžale pozna 31 anketirancev (14%), Blood&Honour 26 anketirancev (12%), Generacijo identitete, Hervarde, Društvo za promocijo tradicionalnih vrednot in Inštitut

za domoljubne vrednote pa po 12 anketirancev (5%). Nobene od navedenih skupin ne prepozna 46 anketirancev (21%).

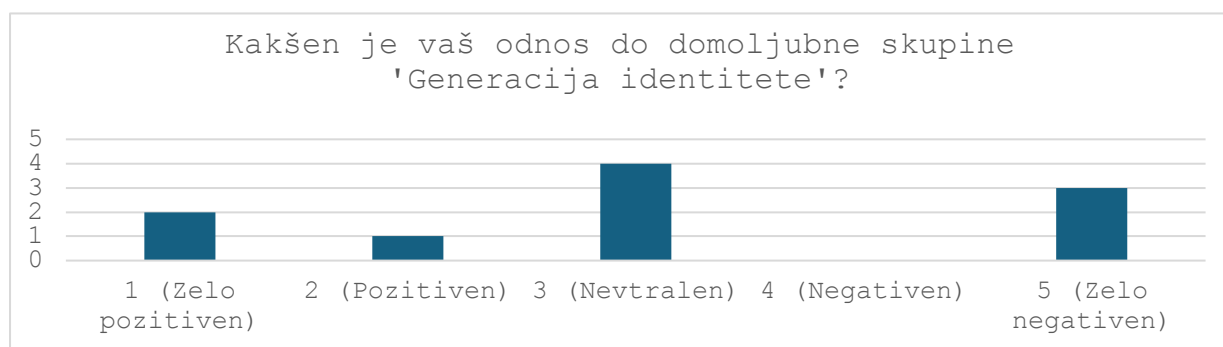
#### Podvprašanje 8.1



Grafikon 16: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Slovenska obrambna straža'?

Zelo pozitiven odnos do skupine 'Slovenska obrambna straža' ima 16 anketirancev (6%), pozitiven 13 anketirancev (5%), nevtralen odnos izraža 42 anketirancev (15%), negativen 18 anketirancev (7%), zelo negativen pa 50 anketirancev (18%).

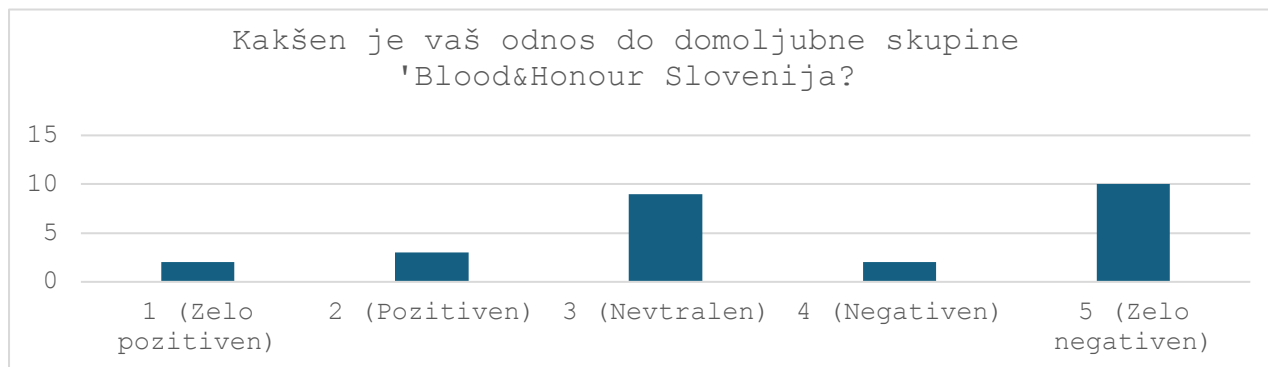
#### Podvprašanje 8.2



Grafikon 17: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Generacija identitete'?

Zelo pozitiven odnos imata 2 anketiranca (20%), pozitiven 1 anketiranec (10%), nevtralen odnos izražajo 4 anketiranci (40%), negativen nobeden od anketiranih (0%), zelo negativen pa 3 anketiranci (30%).

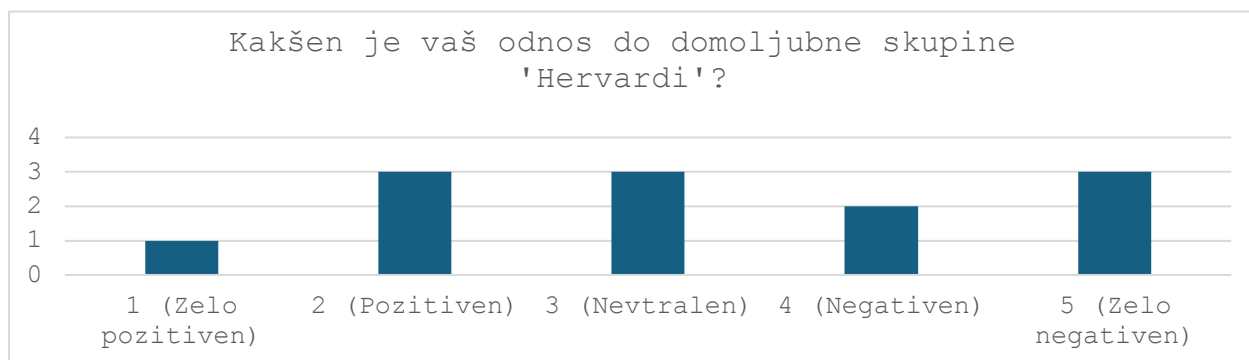
### Podvprašanje 8.3



Grafikon 18: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Blood&Honour Slovenija'?

Zelo pozitiven odnos imata 2 anketiranca (8%), pozitiven 3 anketiranci (12%), nevtralen odnos izraža 9 anketirancev (35%), negativen 2 anketiranca (8%), zelo negativen pa 10 anketirancev (38%).

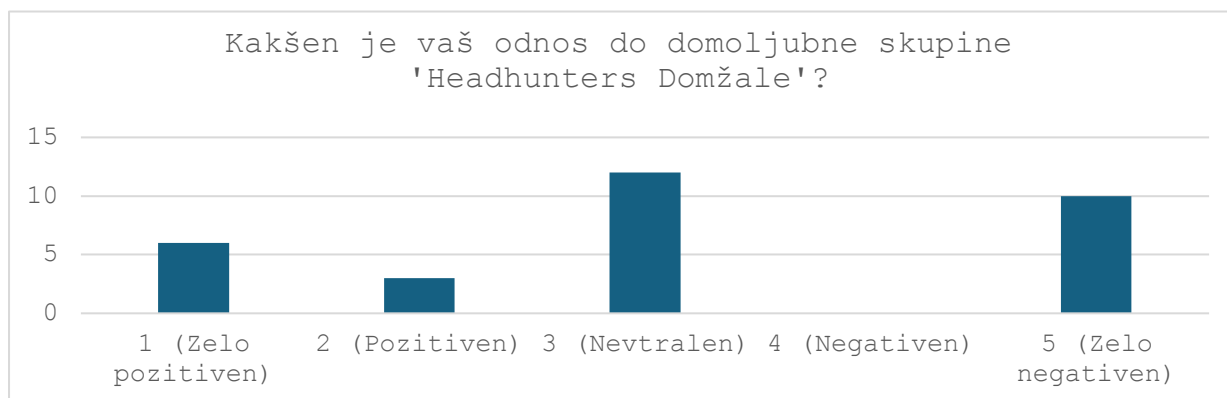
### Podvprašanje 8.4



Grafikon 19: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Hervardi'?

Zelo pozitiven odnos imata 2 anketiranca (8%), pozitiven 3 anketiranci (12%), nevtralen odnos izraža 9 anketirancev (35%), negativen 2 anketiranca (8%), zelo negativen pa 10 anketirancev (38%).

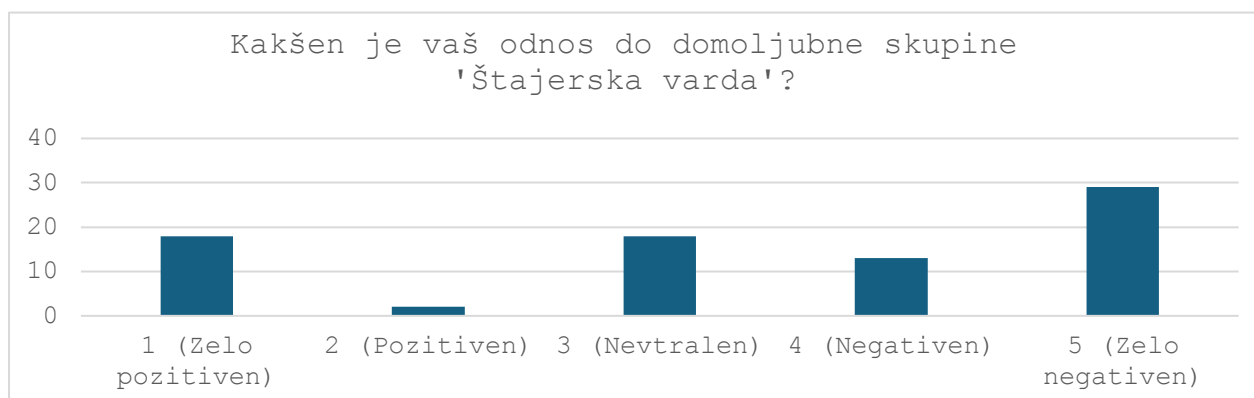
### Podvprašanje 8.5



Grafikon 20: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Headhunters Domžale'?

Zelo pozitiven odnos ima 6 anketirancev (19%), pozitiven 3 anketiranci (10%), nevtralen odnos izraža 12 anketirancev (39%), negativen 0 anketirancev (0%), zelo negativen pa 10 anketirancev (32%).

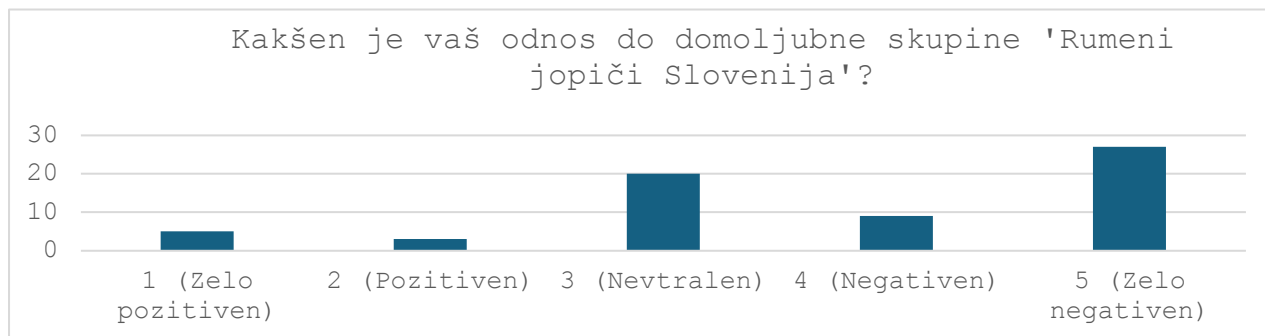
### Podvprašanje 8.6



Grafikon 21: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Štajerska varda'?

Zelo pozitiven odnos ima 18 anketirancev (23%), pozitiven 2 anketiranci (3%), nevtralen odnos izraža 18 anketirancev (23%), negativen 13 anketirancev (16%), zelo negativen pa 29 anketirancev (36%).

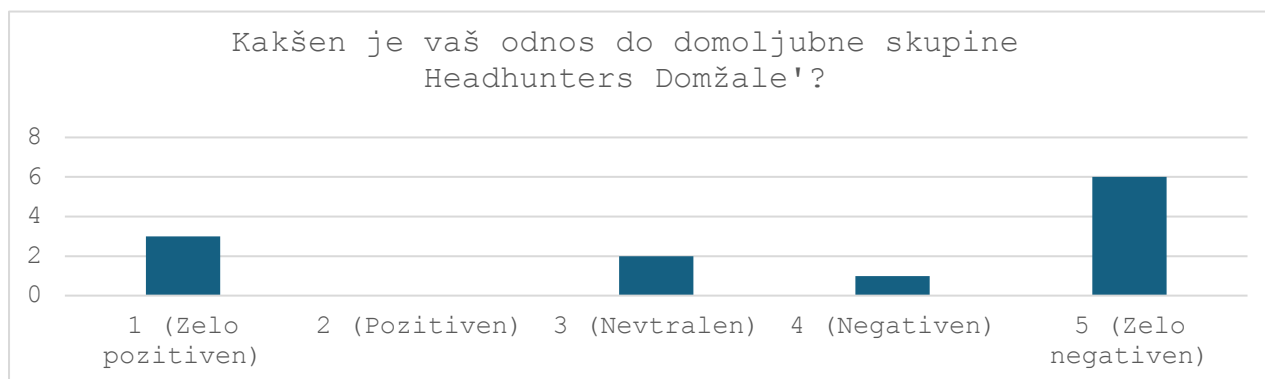
### Podvprašanje 8.7



Grafikon 22: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Rumeni jopiči Slovenija'?

Zelo pozitiven odnos ima 5 anketirancev (8%), pozitiven 3 anketiranci (5%), nevtralen odnos izraža 20 anketirancev (31%), negativen 9 anketirancev (14%), zelo negativen pa 27 anketirancev (42%).

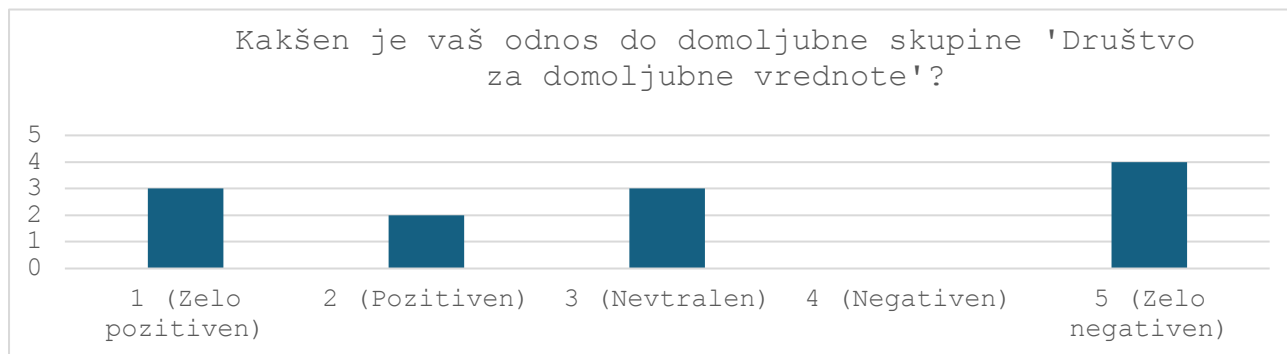
### Podvprašanje 8.8



Grafikon 23: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Društvo za promocijo tradicionalnih vrednot'?

Zelo pozitiven odnos ima 3 anketiranci (25%), pozitiven nobeden od anketirancev (0%), nevtralen odnos izražata 2 anketiranca (17%), negativen 1 anketiranec (8%), zelo negativen pa 6 anketirancev (50%).

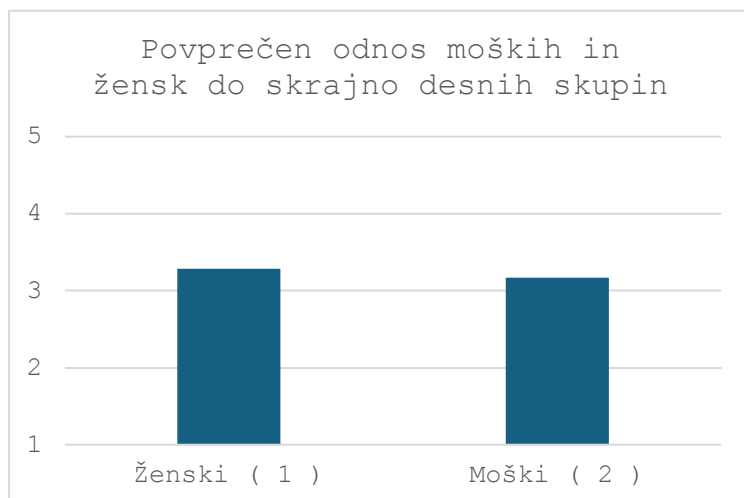
Podvprašanje 8.9



Grafikon 24: Kakšen je vaš odnos do domoljubne skupine 'Društvo za domoljubne vrednote'?

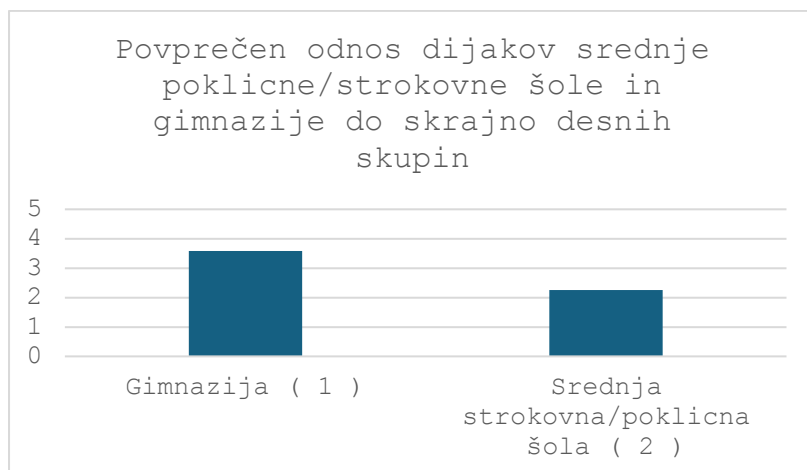
Zelo pozitiven odnos imajo 3 anketiranci (25%), pozitiven 2 anketiranca (17%), nevtralen odnos izražajo 3 anketiranci (25%), negativen nobeden od anketirancev (0%), zelo negativen pa 4 anketiranci (33%).

Povprečen odnos do skrajno desnih skupin



Grafikon 25: Povprečen odnos moških in žensk do skrajno desnih skupin (1- zelo pozitiven, 5-Zelo negativen)

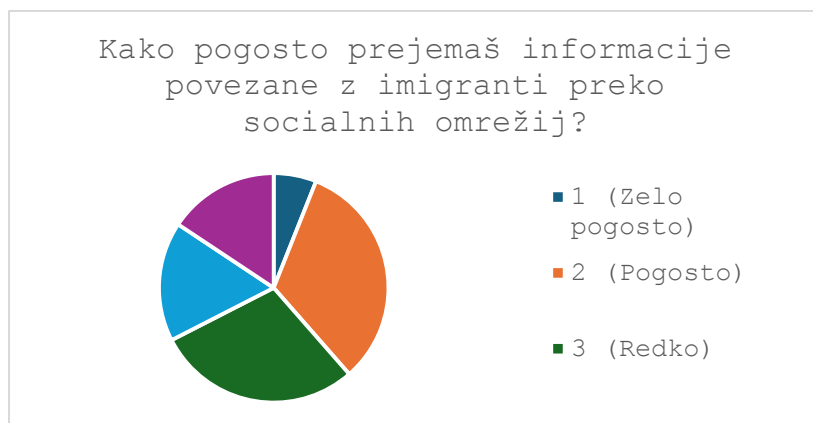
Povprečen odnos moških in žensk spada pod 'negativen', saj je povprečen odnos moških, ki so opredelili svoj odnos do skrajno desnih skupin, ki so jih poznali, 3,287, pri ženskah pa 3,170.



Grafikon 26: Povprečen odnos dijakov srednje poklicne/strokovne šole in gimnazije do skrajno desnih skupin.

Povprečen odnos dijakov srednje strokovne/poklicne šole spada pod 'Podpiram' saj je povprečen odnos dijaka iz te šole do skrajno desnih skupin ki jih je prepoznal 2,251. Pri dijakih iz gimnazije je povprečen odnos 'Ne podpiram', povprečje pa znaša 3,583.

### Vprašanje 9



Grafikon 27: Kako pogosto prejemaš informacije povezane z imigranti preko socialnih omrežij?

Zelo pogosto je izbralo 15 anketirancev (7%), pogosto 73 anketirancev (32%), redko 66 anketirancev (29%), zelo redko 38 anketirancev (17%), nikoli pa 35 anketirancev (15%).

## Vprašanje 10



Grafikon 28: Kako pogosto preveriš novice povezane z imigranti, ki jih vidiš na socialnih omrežjih?

Zelo pogosto je izbralo 20 anketirancev (9%), pogosto 53 anketirancev (23%), redko 59 anketirancev (26%), zelo redko 37 anketirancev (16%), nikoli pa 57 anketirancev (25%).

## 2.3 INTERPRETACIJA IN PREVERBA HIPOTEZ

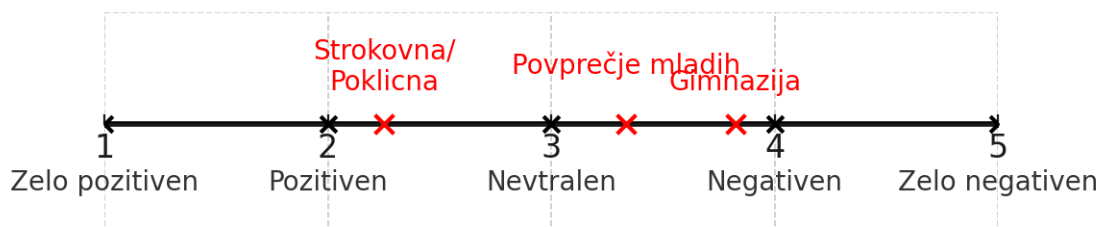
### 2.3.1 Hipoteza 1

#### **Podpora desnemu ekstremizmu je večja na poklicnih/strokovnih šolah kot v gimnazijah**

Iz rezultatov lahko potrdimo hipotezo, da je podpora desnemu ekstremizmu večja na poklicnih/strokovnih šolah kot v gimnazijah. To se kaže v sledečih ugotovitvah:

#### Odnos dijakov do skrajno desnih skupin

Podpora se kaže v odnosu dijakov do slovenskih skrajno desnih skupin. Ta je večji na poklicnih/strokovnih šolah kot na gimnazijah. To je razvidno iz primerjave povprečnega odnosa dijakov do skrajno desnih skupin, ki so jih poznali. Ta je pokazal, da se dijaki srednjih strokovnih in poklicnih šol v anketi nagibajo proti 'pozitiven' z povprečjem 2,251. Na drugi strani se dijaki gimnazij nagibajo bolj proti 'negativen' z povprečjem 3,583. Izdelali smo vizualizacijo:



Grafikon 29: Primerjava povprečnega odnosa na številski premici

Poudariti je potrebno, da povprečen odnos v nobenem od dveh primerov ni zelo pozitiven, prav tako pa se povprečen odnos dijakov nagiba k nevtralnemu (povpr. 2,377).

Tukaj moramo izpostaviti, da povprečen odnos dijakov ni zelo zanesljiv, saj je izdelan na podlagi povprečja povprečnega odnosa anketiranca do posamezne skrajno desne skupine, katero je posameznik označil, da je zanjo že slišal. Za nekatere skupine je slišalo veliko manj ljudi kot za druge (glej grafikon 15). Prav tako je bilo v anketo vključenih manj dijakov iz strokovne/poklicne šole kot iz gimnazije. Tako so povprečja odnosa pri nekaterih posameznih skupinah manj reprezentativna.

### Politična usmerjenost dijakov

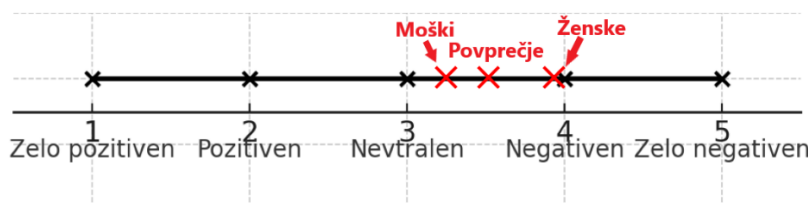
Razlika v politični usmeritvi med obema tipoma šolanja se kaže v grafikonu 8, iz katerega je razvidno, da je delež dijakov, ki se nagibajo k 'zelo desni' politični usmeritvi veliko večji pri strokovnih/poklicnih šolah kot pri gimnazijah. Prav tako je razviden trend (glej grafikon 8), da se dijaki gimnazij nagibajo bolj v 'levo', dijaki strokovnih/poklicnih šol pa bolj v 'desno'. Tako lahko sklepamo, da se odnos do skrajno desnih skupin povezuje s politično usmerjenostjo dijakov saj skrajno desne skupine podpirajo bolj desno usmerjene osebe ker so njihove ideologije pogosto usklajene.

### 2.3.2 Hipoteza 2

#### **Skrajno desne skupine podpira več mladih moških kot žensk**

Iz rezultatov lahko potrdimo hipotezo, da je podpora skrajno desnim večja pri moških kot pri ženskah, vendar pa se to povprečje še vedno pri obeh giblje med nevtralnimi in negativnim. To se kaže v sledečih ugotovitvah:

#### Odnos moških in žensk do skrajno desnih skupin



Grafikon 29: Primerjava povprečnega odnosa moških in žensk na številski premici

Iz povprečja odnosa dveh spolov do posameznih skrajno desnih skupin je razvidno, da se moški v povprečju bolj kot ženske nagibajo proti pozitivnemu odnosu. Vendar pa moramo poudariti, da oba spola ležita med nevtralnimi in negativnim odnosom, pri čemer se moški nagibajo k nevtralnemu odnosu (povprečje: 3,170), ženske pa proti negativnemu (povprečje: 3,698). Povprečje anketirancev se giblje med nevtralnimi in negativnim odnosom, pri čemer se bolj nagiba proti nevtralnemu.

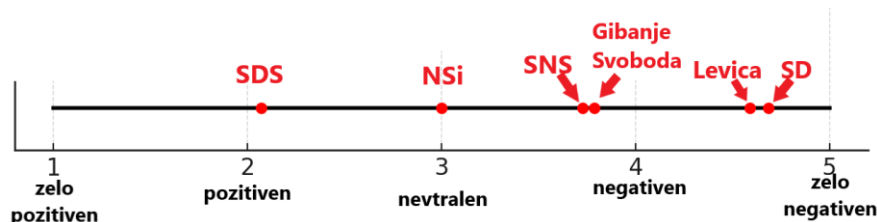
Opozoriti moramo, da smo iz povprečnega odnosa pri ženskah izključili povprečen odnos žensk do skupine 'Generacija identitete', ker nobena od anketirank za to skupino ni slišala.

#### Razlika v politični usmerjenosti moških in žensk

Iz Grafikona 7 je razvidno, da se zelo desno in zmerno desno opredeljujejo predvsem mladi moški, prav tako se sredinsko opredeljuje več mladih moških kot mladih žensk, medtem ko se zmerno levo in zelo levo opredeljuje več mladih žensk kot mladih moških. Do podobnih ugotovitev o vrzeli med spoloma je prišla tudi raziskava Mladi 2024, ki je pokazala, da kljub temu, da ostaja slovenska mladina »šibko politično angažirana«, se z desnico radi poistovetijo zlasti mladi moški, ženske pa ostajajo bolj »sredinske in bolj liberalne« (Malovrh, 2024). Prav tako je bilo v njej ugotovljeno, da se je od leta 2018 do leta 2024 v bistveno povečala podpora desnici in skrajni desnici, podpora skrajni levici in levici pa je padla (T. L. Š., 2024).

#### 2.3.3 Hipoteza 3

**Slovenski simpatizerji večjih desnih strank kot sta Slovenska demokratska stranka (SDS) in Nova Slovenija (NSi) so tudi simpatizerji skrajno desnih skupin.**



Grafikon 30: Povezava odnosa mladih skrajno desnim skupinam s strankami, ki jih bodo najverjetneje volili na naslednjih volitvah (1- zelo podpiram, 5- zelo ne podpiram)

Iz grafikona 30 je razvidno, da imajo mladi, ki bi na naslednjih volitvah podprli večji desno usmerjeni stranki SDS in NSi različen odnos do skrajno desnih skupin glede na to katero desno usmerjeno stranko bi volili.

Povprečen odnos mladih, ki bi na naslednjih volitvah podprli stranko SDS, je 2,071. To nakazuje, da bi to stranko volili tisti mladi, ki imajo do tistih skrajno desnih skupin, za

katere so že slišali pozitiven odnos. Za razliko imajo mladi, ki bi na volitvah podprli stranko NSi do skrajno desnih skupin, za katere so že slišali negativen odnos. To dokazuje povprečen odnos 3,000. Pri povprečnem odnosu stranke NSi je potrebno poudariti, da ni zanesljiv, saj je bilo anketirancev, ki bi na naslednjih volitvah podprli to stranko zelo malo (glej grafikon 5).

Tako lahko hipotezo 3 le delno potrdimo, saj so rezultati ankete pokazali, da so simpatizerji stranke SDS tudi simpatizerji skrajno desnih skupin, pri stranki NSi pa niso. Odnosa potencialnih volilcev stranke NSi do skrajnih skupin ne moremo jemati kot zanesljivega, kar je bilo razloženo prejšnjem odstavku.

#### 2.3.3.1 Hipoteza 4:

### **Več kot polovica mladih meni, da migranti ogrožajo našo identiteto in varnost**

Anketa je pokazala, da je mnenje mladih o vplivu migrantov na slovensko družbo razdeljeno, vendar se v nekaterih vidikih nagiba k percepciji ogroženosti.

- **Identiteta in varnost (glej grafikona 9 in 10):** Mnenja o ogroženosti identitete so zelo razpršena, povprečna ocena pa znaša 3,0, kar kaže na nevtralno stališče. Pri vprašanju varnosti pa je več mladih izrazilo strinjanje z ogroženostjo – 30 % se je popolnoma strinjalo, povprečna ocena je bila 3,3. To pomeni, da mladi migrante zaznavajo kot večjo grožnjo varnosti kot identiteti.
- **Nadzor nad migranti (glej grafikon 11):** Več kot polovica anketiranih (53 %) meni, da bi moral biti nadzor nad migranti strožji, povprečna ocena odgovora (3,5) kaže na rahlo nagnjenost k podpori večjega nadzora.
- **Imigrantska politika (glej grafikona 12 in 13):** Skoraj polovica mladih (49 %) podpira zaostritev imigrantske politike v EU, podobno velja za Slovenijo. Povprečna ocena (3,4 za EU in 3,3 za Slovenijo) nakazuje nevtralno stališče s težnjo k strinjanju.
- **Število tujcev v Sloveniji (glej grafikon 14)** Polovica mladih meni, da v Sloveniji ni preveč tujcev, vendar je bilo pri tej trditvi največ nestrinjanja.

Povprečna ocena (2,8) kaže, da so mladi glede tega vprašanja pretežno nevtralni, a se rahlo nagibajo k mnenju, da tujcev ni preveč.

Na splošno rezultati kažejo, da mladi nimajo izrazitega mnenja glede prisotnosti migrantov in njihovega vpliva na varnost, identiteto, migrantske politike EU in SLO ter politiko nadzora policije, pri čemer njihovo mnenje ostaja pretežno nevtralno ali rahlo naklonjeno strožjim ukrepom. Tako hipoteze 4 ne moremo niti potrditi niti ovreči, saj je mnenje mladih večinoma nevtralno oz. je nagibanje k strinjanju in nestrinjanju premajhno, da bi hipotezo lahko ovrednotili.

Rezultati Lavričeve(2024) raziskave Mladi 2024 se povezujejo z našimi rezultati odgovorov mladih na stališča glede imigrantov, saj je ugotovil:

»da se je nacionalizem v zadnjih nekaj letih, skupaj z nacionalnim ponosom in nenaklonjenostjo priseljevanju, občutno povečal. Vendar je pomembno opozoriti, da je pri večini postavk opazen znaten porast na obeh ekstremih lestvice strinjanja, kar kaže na ideološko polarizacijo.«(Lavrič, 2024, str. 8)

Nenaklonjenost priseljevanju je vidna tudi rezultatih odgovor, ki se zadevajo slovenske in evropske migrantske politike, pri katerih se je skoraj polovica(49%) anketirancev strinjala s trditvama, da bi Slovenija in Evropska unija morala migrantsko politiko zaostriti. Pri obeh primerih je bila močna podpora tej trditvi izrazito večja od navadne.

Polarizacija je vidna tudi v rezultatih naše ankete (glej grafikone 9-14), saj se je večini primerov (razen podvprašanje 7.6) največji del anketirancev odločilo za ekstremno opcijo na lestvici tj. 'se popolnoma strinjam', prav tako pa je v nekaj primerih velika podpora nasprotni ekstremne opcije 'se popolnoma ne strinjam'. Ugotovitve o polarizaciji glede pravic marginaliziranih skupin po Lavričevem mnenju predstavlja resen razlog za skrb (Lavrič, 2024).

Že prej omenjena raziskava Mladi 2024 je na področju odnosa do migracij pokazala tudi, da je strah pred prevelikih številom priseljencev in beguncev zelo "prisoten" pri več kot polovici respondentov in se je do leta 2018 močno povečal. Podobno se strah kaže tudi v rezultatih naše ankete (glej grafikone 9-14) saj se je pri trditvi o ogroženosti varnosti s trditvijo strinjalo 45% anketirancev in pri ogroženosti identitete 39%

anketirancev. Pri obojih je bilo močno strinjane ('se popolnoma strinjam') večje od navadnega ('se strinjam').

### 2.3.3.2 Hipoteza 5

#### **Socialna omrežja mladim predstavljajo pomemben vir informacij o imigrantih**

Iz rezultatov (glej grafikona 27 in 28) lahko sklepamo, da več kot 70% mladih (vsaj občasno) prejema informacije o imigrantih preko socialnih omrežij in tako lahko potrdimo hipotezo, da socialna omrežja mladim predstavljajo pomembne vir informacij o imigrantih. Novice povezane z imigranti preveri le dobra tretjina vseh mladih, medtem ko petina informacij ne preveri nikoli.

## **3 ZAKLJUČEK**

### 3.1 Glavne ugotovitve raziskovalne naloge:

1. **Desni ekstremizem v Sloveniji** – V Sloveniji obstajajo oz. so obstajale številne skrajno desne skupine, kot so Tukaj je Slovenija, Hervardi, Štajerska varda in Slovenska obrambna straža (SOS), Te svojo ideologijo utemeljujejo na domoljubju, a se ta uporablja za širjenje izključevalne, ksenofobne in rastične retorike. Nekatere skupine izvajajo tudi vigilantne aktivnosti, kot so patroliranje ulic. Prav tako legitimirajo svoje delovanje s širjenjem dezinformacij povezanih z imigracijskim kriminalom.
2. **Vloga migracij v ekstremistični retoriki** – Migracije so pogosto predstavljene kot grožnja nacionalni identiteti, kar vodi v porast antiimigrantskih gibanj. Desnoekstremistične skupine uporabljajo teorijo "velike zamenjave" in "novi rasizem", da upravičujejo svoje stališče proti priseljevanju.
3. **Vpliv socialnih omrežij** – Socialna omrežja, kot so Instagram, Telegram in YouTube, so ključni kanal za širjenje desnoekstremistične propagande in dezinformacij. Skrajne skupine izkoriščajo nepreverjene informacije o kriminalu in migracijah, da bi povečale občutek strahu in negotovosti v družbi.
4. **Stališča mladih** – Rezultati ankete kažejo, da so mladi v Sloveniji razdeljeni glede vprašanja desnega ekstremizma in migracij. Prav tako je opazna polarizacija stališč glede migracij in pa relativno visoka stopnja nacionalizma

med mladimi, saj skoraj polovica mladih podpira zaostritev slovenske in evropske migrantske politike. Podpora skrajno desnim skupinam je višja med dijaki poklicnih in strokovnih šol kot med gimnazijci, večji delež moških pa izraža simpatije do skrajnih desnih idej v primerjavi z ženskami. Prav tako se je pokazalo, da veliko mladih pridobiva informacije o migrantih prek družbenih omrežij, pri čemer le redki preverjajo njihovo verodostojnost.

5. **Povezava med politično izbiro mladih in ekstremizmom** – Rezultati ankete delno potrjujejo hipotezo o povezavi med politično izbiro mladih in odnosom do skrajno desnih skupin. Mladi, ki bi podprli stranko SDS, izkazujejo pozitiven odnos do teh skupin, medtem ko simpatizerji NSi izražajo negativen odnos. Vendar je zaradi majhnega števila anketiranih podpornikov NSi njihovo stališče manj zanesljivo. Tako lahko sklepamo, da so simpatizerji SDS naklonjeni skrajno desnim skupinam, pri NSi pa tega ne moremo potrditi z gotovostjo.

### 3.2 Možnosti izboljšav raziskovalne naloge:

1. **Razširitev vzorca anketirancev** – Raziskava bi lahko zajela večji in bolj raznolik vzorec anketirancev, vključno z mladimi iz različnih geografskih regij in socialnih okolij, da bi omogočila bolj celovito analizo stališč do desnega ekstremizma in migracij.
2. **Dodatne kvalitativne metode** – Poleg anket bi bilo dobro uporabiti poglobljene intervjuje z mladimi, ki podpirajo ali nasprotujejo skrajno desnim idejam, da bi pridobili boljše razumevanje njihovih motivacij in stališč.
3. **Mednarodna primerjava** – Smiselno bi bilo primerjati ugotovitve s podobnimi raziskavami v drugih evropskih državah, da bi ugotovili, ali se slovenski trendi ujemajo z globalnimi ali so specifični za domače okolje.

## 4 SEZNAM LITERATURE

Al Jazeera. (2018, December 10). *What is Generation Identity?* Al Jazeera. Pridobljeno 20. februar 2025, iz <https://www.aljazeera.com/news/2018/12/10/what-is-generation-identity>

Al Jazeera. (2020, December 17). *What is the Arab Spring and how did it start?* Pridobljeno 20. februar 2025, iz <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/17/what-is-the-arab-spring-and-how-did-it-start>

Annemarie van de Weert, 2021, *Between extremism and freedom of expression: Dealing with non-violent rightwing extremist actors*, Pridobljeno 1. marec 2025, iz [https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2021-10/ran\\_dealing\\_with\\_non-violent\\_rwe\\_actors\\_082021\\_en.pdf](https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2021-10/ran_dealing_with_non-violent_rwe_actors_082021_en.pdf)

Anti-Defamation League. (b.d.). *Blood & Honour*. ADL. Pridobljeno 2. februarja 2025, s <https://www.adl.org/resources/hate-symbol/blood-honour>

Anti-Defamation League. (b.d., -a). *Boots and Laces*. Pridobljeno 2. februarja 2025, s <https://www.adl.org/resources/hate-symbol/boots-and-laces>

Anti-Defamation League. (b.d.-b). *Celtic cross*. ADL. Pridobljeno 28. februarja 2025, s <https://www.adl.org/resources/hate-symbol/celtic-cross>

Atelšek, S., Fajfar, T., Jemec Tomazin, M., Sitar, J., & Žagar Karer, M. (b.d.). *Vigilant*. V *Terminološko svetovanje*. Institut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Pridobljeno 26. februarja 2025, z <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/svetovanje/vigilant>

Bajt, Veronika (2015). Nacionalizem in rasizem v patriotizmu "Tukaj je Slovenija". *Časopis za kritiko znanosti*, letnik 43, številka 260, str. 153-166. URN:NBN:SI:doc-SORISLOF Pridobljeno 26. februarja 2025, z <http://www.dlib.si>

Bani Salameh, Mohammed. (2018). *Migration from Arab Spring countries to Europe: causes and consequences*. Pridobljeno 26. februarja 2025

BBC News. (2018, September 4). *Slovenia politician's masked militia sparks alarm*. BBC News. Pridobljeno 26. februarja 2025 z <https://www.bbc.com/news/world-europe-45407773>

Bizi.si. (b.d.). *Inštitut za domoljubne vrednote*. Pridobljeno 21. februarja 2025 z <https://www.bizi.si/INSTITUT-ZA-DOMOLJUBNE-VREDNOTE/>

Bjørger, T., & Mareš, M. (Eds.). (2019). *Vigilantism against Migrants and Minorities* (1st ed.). Routledge. Pridobljeno 15. februarja 2025 <https://doi.org/10.4324/9780429485619>

Blockchain.com. (b.d.). *Bitcoin address bc1q75ygfa6ea77d8lw0z5d053mawrsf6l308ctnj8*. <https://www.blockchain.com/explorer/addresses/btc/bc1q75ygfa6ea77d8lw0z5d053mawrsf6l308ctnj8>, Dostopano na 28.2.2024

- Blockchain.com. (b.d.). *Ethereum address 0xA634F5289b20aB87Eb2Ed1A0f250269322136182*. <https://www.blockchain.com/explorer/addresses/eth/0xA634F5289b20aB87Eb2Ed1A0f250269322136182>, Dostopano na 28.2.2024
- Buchanan, I. (2010). *A dictionary of critical theory* (1st ed.), Neo-racism. Oxford University Press. Pridobljeno 6. februarja 2025 <https://doi.org/10.1093/acref/9780199532919.001.0001>
- Bundesamt für Verfassungsschutz. (b.d.). *Rechtsextremismus*. Pridobljeno 4. januar, 2025 iz [https://www.verfassungsschutz.de/EN/topics/right-wing-extremism/right-wing-extremism\\_node.html#doc725682bodyText2](https://www.verfassungsschutz.de/EN/topics/right-wing-extremism/right-wing-extremism_node.html#doc725682bodyText2)
- Cambridge University Press. (b.d.). *Vigilante*. V *Cambridge English Dictionary*. Pridobljeno 26. februarja 2025, z [https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/vigilante#google\\_vignette](https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/vigilante#google_vignette)
- Carter, E. (2018). Right-wing extremism/radicalism: reconstructing the concept. *Journal of Political Ideologies*, 23(2), 157–182. Pridobljeno 26. februarja 2025 <https://doi.org/10.1080/13569317.2018.1451227>
- Center for Analysis of the Radical Right. (b.d.). *Neo-Nazism*. European Center for Populism Studies. Dostopano 5. januar, iz <https://www.populismstudies.org/Vocabulary/neo-nazism/>
- Cirman, P., & Vuković, V. (2021, April 22). Sova na sledi neonacistom med "rumenimi jopiči". *Necenzurirano*. Pridobljeno 16. februarja 2025 <https://necenzurirano.si/clanek/novice/sova-na-sledi-neonacistom-med-rumenimi-jopici-867749>
- Connor, P. (2016, 2. avgust). Number of refugees to Europe surges to record 1.3 million in 2015. *Pew Research Center*. Pridobljeno 4. februarja 2025 <https://www.pewresearch.org/global-migration-and-demography/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/>
- Counter Extremism Project. (b.d.). *Forza Nuova*. Counter Extremism Project. Pridobljeno 26. februarja 2025, z <https://www.counterextremism.com/threat/forza-nuova>
- Da, L., & Ma, A. (2020, June 24). Rumeni jopiči: 'domoljubi', ki so v resnici neonacisti? *24ur*. Pridobljeno 12. januarja 2025 <https://www.24ur.com/novice/slovenija/rumeni-jopici.html>
- Davis, Lewis; Deole, Sumit S. (2017) : Immigration and the Rise of Farright Parties in Europe, ifo DICE Report, ISSN 2511-7823, ifo Institut - Leibniz-Institut für Wirtschaftsforschung an der Universität München, München, Vol. 15, Iss. 4, pp. 10-15
- Deutsche Welle. (2015, September 4). *Merkel's 'open-door' policy and the refugee crisis*. Deutsche Welle. Pridobljeno 6. februarja 2025 <https://www.dw.com/en/>
- Dixon, S. J. (2024, 2. maj). *Instagram: Distribution of global audiences 2024, by age group*. Statista. Pridobljeno 28. februarja 2025 s <https://www.statista.com/statistics/325587/Instagram-global-age-group/>
- Evropska komisija. (2022). *VRWE working definition*. Evropska komisija. Pridobljeno 4. januarja 2025 [https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-02/VRWE%20working%20definition\\_en.pdf](https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-02/VRWE%20working%20definition_en.pdf)

Eurostat. (2024, 20. marec). Asylum applications - annual statistics. *Statistics Explained*. Pridobljeno 26. februarja 2025 [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum\\_applications\\_-\\_annual\\_statistics](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_applications_-_annual_statistics)

Evropski parlament. (2020, 24. junij). Raziskovanje vzrokov za migracije: Zakaj ljudje migrirajo. Pridobljeno 26. februarja 2025 <https://www.europarl.europa.eu/topics/sl/article/20200624STO81906/raziskovanje-vzrokov-za-migracije-zakaj-ljudje-migrirajo>

Fran, *neonacizem*, Pridobljeno 15. februarja 2025 <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=neonacizem>

G. K. (2024, april 11). *Društvo za promocijo tradicionalnih vrednot ni več organizacija v javnem interesu*. MMC RTV SLO. Pridobljeno 3. februarja 2025 <https://www.rtvlo.si/slovenija/drustvo-za-promocijo-tradicionalnih-vrednot-ni-vec-organizacija-v-javnem-interesu/704687>

Hawaleshka, D. (2024, 10. december). The end of Syria's forever war. Al Jazeera. Pridobljeno 14. februarja 2025 <https://www.aljazeera.com/gallery/2024/12/10/the-end-of-syrias-forever-war>

Hervardi. (b.d.). *Kdo smo*. Hervardi. Pridobljeno 5. februarja 2025 s [http://www.hervardi.com/kdo\\_smo.php.html#uvod](http://www.hervardi.com/kdo_smo.php.html#uvod)

International organisation for migration. (b.d.). Labour migration statistics. Migration Data Portal. Pridobljeno 19. februarja 2025 s <https://www.migrationdataportal.org/themes/labour-migration-statistics>

IOM. (b.d.). What is a migration crisis and how to address it integrally. *IOM Regional Office for Central America, North America and the Caribbean*. Pridobljeno 26. februarja 2025 s <https://lac.iom.int/en/blogs/what-migration-crisis-and-how-address-it-integrally>

K.K. (2024, 27. maj). 'Vaške straže strah vzbujajo predvsem pri lokalnem prebivalstvu'. 24ur.com. Pridobljeno 4. decembra 2024 <https://www.24ur.com/novice/slovenija/policija-se-vedno-se-pojavljajo-pozivi-k-organiziranju-vaskih-straz.html>

Kariž, Ž. (2021, February 10). Komu je bila namenjena oborožena parada na Metelkovi? *Svet24*. Pridobljeno 24. februarja 2025 <https://svet24.si/clanek/novice/slovenija/602402b194471/komu-je-bila-namenjena-oborozena-parada-na-metelkovi>

Katalenić, A. (2021, maj 31). *Status nevladne organizacije tudi društvu, povezanemu z Rumenimi jopiči*. Svet24. Pridobljeno 4. februarja 2025 <https://svet24.si/clanek/novice/slovenija/60c1f9b705a2b/status-nevladne-organizacije-v-interesu-katere-javnosti>

Kaya, E. E. & Özel Özcan, M. S. (2021). International Migration and The Rise of Islamophobia as A "New Racism" Type . *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* , 10 (4) , 3091-3109 . Pridobljeno 16. februarja 2025 <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/66167/896444>

Kent, L., Tanno, S., & Edwards, C. (2024, November 30). What's happening in Syria? A simple guide. CNN. Pridobljeno 24. januarja 2025 <https://edition.cnn.com/2024/11/30/middleeast/syrian-civil-war-reignited-explainer-intl/index.html>

Knight, B. (2017, 6. junij). What is PEGIDA? Deutsche Welle. Pridobljeno 14. februarja 2025, s <https://www.dw.com/en/german-issues-in-a-nutshell-pegida/a-39124630>

Kolednik, A. (2018, 3. september). *Andrej Šiško: Naši člani se ne bodo pustili razorožiti*. Siol.net. Pridobljeno 26. februarja 2025 s <https://siol.net/novice/slovenija/andrej-sisko-potrtil-sem-vodja-obrambne-skupine-stajerska-garda-476744>

Kršinar, I. (2021, 19. september). *Dan, ko so anticepilec Zoran Stevanović, vardist Andrej Šiško in Janšev poslanec Branko Grims razpravljali o domoljubnih vrednotah*. Reporter. Pridobljeno 2. februarja 2025 s <https://reporter.si/clanek/slovenija/dan-ko-so-anticepilec-zoran-stevanovic-wardist-andrej-sisko-in-jansev-poslanec-branko-grims-razpravljali-o-domoljubnih-vrednotah-905987>

Kunaver, N. (2021, May 2). Zgodovinarji: Karantanski panter in slovenska zgodovina nimata prav nič skupnega. *24ur.com*. Pridobljeno 15. januarja 2025 s <https://www.24ur.com/novice/slovenija/zgodovinarji-karantanski-panter-in-slovenska-zgodovina-nimata-prav-nic-skupnega.html>

Lavrič, M. (2024). *Geopolitical perspectives and EU integration of the Western Balkans*. Friedrich-Ebert-Stiftung. Pridobljeno 14. januarja 2025 <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/21459.pdf>

Mudde C. *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press; 2007. Pridobljeno 20. decembra 2024

Nova24TV. (2024, 26. april). *Policija prikriva še eno posilstvo 'treh temnopoltih moških'*. Nova24TV. Pridobljeno 26. februarja 2025 <https://nova24tv.si/policija-prikriva-se-eno-posilstvo-treh-temnopoltih-moskih/>

Patriot Slovenija. (b.d.). *Patriot Slovenija*. Pridobljeno 16. februarja 2025 s <https://patriot-si.org/>

Pauwels, A. (2021). *Manifestations of violent right-wing extremism in the EU: Overview and preventive measures*. Evropska komisija, Directorate-General for Migration and Home Affairs. Pridobljeno 3. februarja 2025 s [https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/202104/ran\\_adhoc\\_cont\\_manif\\_vrwe\\_eu\\_overv\\_pcve\\_pract\\_2021\\_en.pdf](https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/202104/ran_adhoc_cont_manif_vrwe_eu_overv_pcve_pract_2021_en.pdf)

Peters, L., Engelen, P.-J., & Cassimon, D. (2023, april 20). Explaining refugee flows: Understanding the 2015 European refugee crisis through a real options lens. *PLOS ONE*, 18(4), e0284390. Pridobljeno 26. februarja 2025 s <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0284390>

Petrovčič, P. (2020, julij 27). *SOS: Na pomoč prihaja Slovenska obrambna straža*. Mladina. Pridobljeno 12. februarja 2025 <https://www.mladina.si/232910/strong-sos-strong-na-pomoc-prihaja-slovenska-obrambna-straza/>

Pitcavage, M. (2019). *Surveying the landscape of the American far right*. Program on Extremism, George Washington University. Pridobljeno 16. februarja 2025 s

[https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs5746/files/Surveying%20The%20Landscape%20of%20the%20American%20Far%20Right\\_0.pdf](https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs5746/files/Surveying%20The%20Landscape%20of%20the%20American%20Far%20Right_0.pdf)

POŽAR, Tilen, 2020, *Vigilantizem - analiza primera Štajerske varde : diplomsko delo visokošolskega študijskega programa Varnost in policijsko delo* [na spletu]. Diplomsko delo. Ljubljana : T. Požar. [Dostopano 26 februar 2025]. Pridobljeno s: <https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?lang=slv&id=79112>

Premrov, Ž., & Gračanin, E. (2024, avgust 6). *Dezinformacije od SOS do SDS*. Oštro. Pridobljeno s <https://www.ostro.si/si/zgodbe/dezinformacije-od-sos-do-sds>

Prezelj, I. (2018, September 12). *Šiškovi stražarji iz Štajerske gose so paravojaška enota*. RTV Slovenija. <https://www.rtvlo.si/slovenija/iztok-prezelj-siskovi-strazarji-iz-stajerske-gose-so-paravojska-enota/464882>

Roglič, M. (2024, 13. julij). *Pohod neonacizma v Sloveniji, ki jaha na lažnih novicah in novači mladoletnike*. N1info.si. Pridobljeno 28. februarja 2025 s <https://n1info.si/novice/slovenija/pohod-neonacizma-v-sloveniji-ki-jaha-na-laznih-novicah-in-novaci-mladoletnike/>

Rosendahl, J., & Forsell, T. (2016, 13. januar). *Anti-immigrant 'Soldiers of Odin' raise concern in Finland*. Reuters. Pridobljeno 14. februarja 2025, s <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-finland-idUSKCN0UR20G20160113/>

Rozman, N. (2024, 4. april). *Na posnetku s Kongresnega trga se niso pretepali migranti*. Oštro. <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/na-posnetku-s-kongresnega-trga-se-niso-pretepali-migranti>

RTV Slovenija. (2020, September 17). *Poslanci zakonodajno omejili delovanje paravojaških enot oz. t.i. varda*. RTV Slovenija. <https://www.rtvlo.si/slovenija/poslanci-zakonsko-omejili-delovanje-paravojskih-enot-oz-t-i-vard/537052>

Rutar, T. (2024). *Politične usmerjenosti in participacija mladih*. Friedrich-Ebert-Stiftung. Dostopno na <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kroatien/21459.pdf>

S.H.H. (2020, 8. oktober). *Šiško izpuščen iz zapora, plačati bo moral še 10 tisoč evrov*. Žurnal24. <https://zurnal24.si/slovenija/sisko-izpuscen-iz-zapora-placati-bo-moral-se-10-tisoc-evrov-341796>

T. K. (2020, November 19). *Šiško mora v zapor, sodišče mu ni ugodilo*. Slovenske novice. <https://www.slovenskenovice.si/kronika/doma/sisko-mora-v-zapor-sodisce-mu-ni-ugodilo/>

Sisko, A. (2018, December 7). *Andrej Sisko potrdil, sem vodja obrambne skupine Štajerska garda*. Siol.net. <https://siol.net/novice/slovenija/andrej-sisko-potrdil-sem-vodja-obrambne-skupine-stajerska-garda-476744>

Sisko, A. (2018, September 4). *Pred prisego Štajerske varde* [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/andrej.sisko/videos/2148692478496911>

Slovenska obrambna straža(SOS). (2024). *Instagram profil*. Instagram. <https://www.instagram.com/slo.obrambna.straza/>, Dostopano na 28.2.2024

Smajila, B. M. (2021, 8. september). *Purgar odstopil kot predsednik Društva za promocijo tradicionalnih vrednot*. N1. <https://n1info.si/novice/slovenija/purgar-odstopil-kot-predsednik-drustva-za-promocijo-tradicionalnih-vrednot/>

Smole, S. (2024, June 27). *Generacija identitete: V tujini skrajneži, pri nas domoljubi*. Megafon. Retrieved March 1, 2025, from <https://megafon.si/slovenija/generacija-identitete-v-tujini-skrajnezi-pri-nas-domoljubi/>

Southern Poverty Law Center. (2018, December 19). *Cultural Marxism catching on*. Southern Poverty Law Center. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.splcenter.org/resources/reports/cultural-marxism-catching/>

Southern Poverty Law Center. (b.d.). *The racist "Great Replacement" conspiracy theory explained*. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.splcenter.org/resources/hate-watch/racist-great-replacement-conspiracy-theory-explained>

Stokes, B. (2016, 7. junij). *Euroskepticism beyond Brexit*. *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/global/2016/06/07/euroskepticism-beyond-brexit/>

Št.K. (2018, November 13). *Identitarci, ki so tudi v Sloveniji, v Evropi vedno dejavnejši*. RTV Slovenija. Retrieved March 1, 2025, from <https://www.rtvlo.si/svet/evropa/identitarci-ki-so-tudi-v-sloveniji-v-evropi-vedno-dejavnejši/464570>

Šuljić, T. (2024, 20. maj). *Slovenska obrambna straža nad tujce*. Delo. <https://www.delo.si/novice/crna-kronika/slovenska-obrambna-straza-nad-tujce>

T. L. Š. (2024, 9. julij). *Simpatizer nacizma Purgar obsojen zaradi groženj in spodbujanja sovraštva*. RTV SLO. <https://www.rtvlo.si/crna-kronika/simpatizer-nacizma-purgar-obsojen-zaradi-grozenj-in-spodbujanja-sovrastva/714340>

T. L. Š. (2024, 20. junij). *Raziskava: Politična stališča mladih v Sloveniji v desno, njihovo zanimanje za politiko narašča*. *RTV Slovenija*. Dostopano 2. februar 2025 na <https://www.rtvlo.si/slovenija/raziskava-politica-staliska-mladih-v-sloveniji-v-desno-njihovo-zanimanje-za-politiko-narasca/712484>

Tu-je.si. (b.d.). *Tu-je.si. Web Archive*. Dostopano 4. februar 2025 s <https://web.archive.org/web/sitemap/http://www.tu-je.si/>

United Nations Information Service. (2017). *Conflict in Syria forces millions to flee*. UNIS Vienna. Dostopano 4. februar 2025 s <https://unis.unvienna.org/unis/sl/topics/related/2017/conflict-in-syria-forces-millions-to-flee.html>

United Nations. (b.d.). *Anti-Islamophobia Day. United Nations*. Dostopano 4. februar 2025 s <https://www.un.org/en/observances/anti-islamophobia-day>

Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (b.d.). *Dezinformacije*. Dostopano 14. februar 2025 s <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/dezinformacije/>

Urbanija, N. (2024). *SOS Intervju (Slovenska Obrambna Straža)* [Video]. YouTube. Dostopano 24. februar 2025 s [https://www.youtube.com/watch?v=V\\_vPAOfCmns&t=108s](https://www.youtube.com/watch?v=V_vPAOfCmns&t=108s)

Valadžija, M. (2025, 29. februar). *Novela zakona proti povelečevanju nacizma in fašizma: "Treba je potegniti črto"*. N1 Slovenija. Dostopano 4. februar 2025 s <https://n1info.si/novice/slovenija/novela-zakona-proti-povelecevanju-nacizma-in-fasizma-treba-je-potegniti-cрто/>

Valenčič, E. (2010, junij 4). *Koalicija sovraštva*. Mladina. <https://www.mladina.si/50370/koalicija-sovrastva/>

Valenčič, E. (2012, 30. november). *Kdo so neonacisti v Sloveniji?* Mladina. Pridobljeno 2. februarja 2025 s spletne strani <https://www.mladina.si/118338/kdo-so-neonacisti-v-sloveniji/>

Valenčič, E. (2014, 15. februar). *Koalicija sovraštva prestopa žive meje*. Delo. Pridobljeno 2. februarja 2025, s <https://old.delo.si/zgodbe/nedeljskobranje/koalicija-sovrastva-prestopa-zive-meje.html>

Verfassungsschutz. (2022, July). *Right-wing extremism: Symbols and organizations*. Federal Office for the Protection of the Constitution. [https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/EN/right-wing-extremism/2022-07-right-wing-extremism-symbols-and-organisations.pdf?\\_\\_blob=publicationFile&v=12](https://www.verfassungsschutz.de/SharedDocs/publikationen/EN/right-wing-extremism/2022-07-right-wing-extremism-symbols-and-organisations.pdf?__blob=publicationFile&v=12)

Vorkapič, M. (2021, 2. avgust). *Predsednik društva za promocijo tradicionalnih vrednot: Hitler je heroj*. 24ur.com. [https://www.24ur.com/novice/slovenija/rumeni-jopici\\_3.html](https://www.24ur.com/novice/slovenija/rumeni-jopici_3.html)

Weiss, M. (2021, 2. julij). *Domoljubni interesi*. Mladina. <https://www.mladina.si/208776/domoljubni-interesi/>

Yle News. (2016, 5. januar). *Police Commissioner: Street patrols have 'no special rights'*. Yle. Pridobljeno 14. februarja 2025, s <https://yle.fi/a/3-8573593>

Zavod za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. (b.d.). *Domoljubje*. Fran. <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=domoljubje>

## 4.1 Viri slik

Slika 1: Bajt, Veronika (2015). *Nacionalizem in rasizem v patriotizmu "Tukaj je Slovenija"*. *Časopis za kritiko znanosti*, letnik 43, številka 260, str. 153-166. URN:NBN:SI:doc-SORISL0F from <http://www.dlib.si>

Slika 2: Domoljub. (b.d.). *Karantanski panter*. Domoljub. Dostopano 14. februar 2025 s <https://www.domoljub.top/kategorija/karantanski-panter/>

Slika 3: D.F., K.H., & U.Z. (2018, September 3). *Pahor zaskrbljen zaradi obstoja oborožene skupine: To je popolnoma nesprejemljivo*. 24ur.com. <https://www.24ur.com/novice/slovenija/zamaskiranci.html>

Slika 4: Slovenska obrambna straža. (2024). *Instagram profil*. Instagram. <https://www.instagram.com/slo.obrambna.straza/>, Dostopano na 28.2.2024

Slika 5: Slovenska obrambna straža. (2024). *Instagram profil*. Instagram. <https://www.instagram.com/slo.obrambna.straza/>, Dostopano na 28.2.2024

Slika 6: Slovenska obrambna straža. (2024). *Instagram profil*. Instagram. <https://www.instagram.com/slo.obrambna.straza/>, Dostopano na 28.2.2024

Slika 7: Roglič, M. (2024, 13. julij). *Pohod neonacizma v Sloveniji, ki jaha na lažnih novicah in novači mladoletnike*. N1info.si. Pridobljeno 28. februarja 2025 s <https://n1info.si/novice/slovenija/pohod-neonacizma-v-sloveniji-ki-jaha-na-laznih-novicah-in-novaci-mladoletnike/>